

Remissyttrande över den statliga utredningen ”En inkluderande kulturskola på egen grund”

Sveriges
Spelmäns
Riksförbund

Svenska
Folkdansringen

ERIC SAHLSTRÖM
INSTITUTET

Innehållsförteckning	Fel! Bokmärket är inte definierat.
1.1. Definition av genren	4
2. Inledande genomgång av utredningens förslag med kommentarer	5
2.1 Juridisk ram önskvärd men inte genomförbar	5
Kommentar	6
2.2. Ny infrastruktur för den kommunala musik- och kulturskolan	7
2.3. Nationella mål	7
Kommentar	8
2.4. Nationellt kulturskolecentrum	9
Kommentar	10
2.5. Utvecklingsbidrag	12
Kommentar	12
2.6. Tidsbegränsat verksamhetsbidrag till kulturskola	13
Kommentar	13
2.7. Bidrag till nationell spetskompetens	13
Kommentar	13
2.8. Förstärkta utbildningsvägar för att uppnå en inkluderande kulturskola på egen grund	14
Kommentar	15
2.9. Öppna upp för kandidatexamen inom fler konstnärliga ämnen	16
Kommentar	16
2.10. Anpassade ämneslärarutbildningar	16
Kommentar	16
2.11. Kulturskolepedagog ny yrkesexamen	17
Kommentar	17
2.12. Kulturskolerelaterad forskning	18
Kommentar	19
3. Ytterligare kommentarer till valda delar av Kulturskole-utredningen	19
3.1. Kommentarer till Kapitel 2.1, utredningens uppdrag.	19
3.2. Kommentarer till Kapitel 3.2, Kulturskolans organisationsformer	19

Remissyttrande över den statliga utredningen "En inkluderande kulturskola på egen grund"

3.3. Kommentarer till kapitel 3.2.1. Organisation, ekonomi och avgifter	20
3.4. Kommentarer till kapitel 3.2.2. Upphandling, privata aktörer och folkbildningen (sid 73).	20
3.5. Kommentarer till Kapitel 3.3.1. Konstområden och genrer i kulturskolorna.	21
3.6. Kommentarer till kapitel 3.3.2. Undervisningsformer	21
3.7. Kommentarer till kapitel 3.3.4: Kulturskolans lokaler.	22
3.8. Kommentarer till kapitel 3.3.6. Elevinflytande och delaktighet	22
3.9. Kommentarer till Kapitel 3.4. Samverkan med förskola och skola	22
3.10. Kommentarer till Kapitel 3.5.1. Utbildningsvägar – en förändring över tid.	23
3.11. Kommentarer till avsnitt 3.5.2, Kompetensbehov i kulturskolorna.	24
3.12. Kommentarer till avsnitt 3.5.3. Kompetensutveckling	26
3.13. Kommentarer till avsnitt 3.6.2. Hinder för deltagande.	26
3.14. Kommentarer till avsnitt 3.7.2, Musik- och kulturskolor utanför Norden (sid 132).	29
3.15. Kommentarer till avsnitt 4.1 Kulturella omvärldstendenser	29
3.16. Kommentarer till avsnitt 4.2, Perspektiv på musik- och kulturskolan	31
3.17. Kommentarer till avsnitt 5.1, Ett demokratiskt förhållningssätt utifrån barns och ungas perspektiv.	33
3.18. Kommentarer till avsnitt 5.1.1, En konstnärlig mötesplats under barn och ungas fritid.	34
3.19. Kommentarer till kapitel 5.1.2, "ett samtida bildningsideal".	36
3.20. kommentarer till avsnitt 5.1.3. En verksamhet med hög kvalitet	36
3.21. Kommentarer till avsnitt 6.3, nationellt kulturskolecentrum	37
3.21. Kommentarer till avsnittet 6.4 om utvecklingsbidrag	37
4. Sammanfattning	38

1. Inledning

Detta remissvar är på uppdrag av Sveriges Spelmäns riksförbund, Svenska Folkdansringen, Riksförbundet Folkmusik och Dans, Eric Sahlström Institutet, författat av **Pär Moberg**. Pär Moberg är medlem i SSR via medlemskap i Skånes Spelmansförbund, frilansande musiker inom folk- och världsmusik, och kursledare för folk- och världsmusikutbildningarna vid Musikhögskolan i Malmö. Han har tidigare jobbat som lärare på Kulturskolan i Kristianstad, på Estetiska programmet i Malmö, och skrev delen om Utbildning till det förslag till nationell handlingsplan för Folk- och världsmusik som genren gemensamt lade fram för några år sedan.

Margareta Matsson

Ordförande Sveriges Spelmäns Riksförbund (SSR)

1.1. Definition av genren

I detta remissvar används genomgående begreppet ”Folk- och världsmusik” för att beskriva en genre av musik. Detta är ett samlingsbegrepp som vi i genren använder för att beskriva följande musikformer, men också de danser som hör ihop med dessa musikformer:

1. Den musik som vuxit fram i Sverige, vilken historiskt sett (fram till sent 1800-tal) haft sin bas inom den svenska allmogen, och varit dennas ”populärmusik” och dans för vardag, förströelse, högtid och fest. När denna musik successivt från tidigt 1900-tal kom att trängas undan av andra former av populärmusik (först jazz och sedan pop/rock etc) som ”folkets musik”, har musiken kommit att få en annan roll som en nischad musik, men lever fortfarande väldigt starkt i många olika former, från mycket traditionella till väldigt experimentella och gränsöverskridande.
2. Musik och dans från andra delar av världen, som har och har haft en liknande roll i sin ursprungliga kultur som musiken och dansen i punkten ovan haft i Sverige. Folkmusiken och dansen i Sverige har alltid tagit emot mycket influenser från andra kulturers och genrers musik, och detta har accelererat i och med det mångkulturella samhällets framväxt under 1900-talet. Idag finns det en stor mångfald av olika kulturers musik och dans i Sverige, och det finns många duktiga utövare av dessa i landet, på olika färdighetsnivåer. Både personer som har kulturella kopplingar till dessa kulturer, och personer som inte har det utan som bara råkar gilla musiken och dansen.

3. I ovanstående punkt räknas också oftast in icke västerländska former av konstmusik, såsom indisk och arabisk klassisk musik, t ex.

Historiskt sett har Sveriges Spelmäns Riksförbund främst organiserat musiker inom punkt 1 ovan, medan Svenska Folkdansringen främst organiserat dansarna under samma punkt. Riksförbundet för Folkmusik och Dans (RFoD) bröt sig en gång i tiden ur SSR och Folkdansringen för att man också ville organisera utövare under punkt 2 och 3. Eric Sahlström Institutet är ett gemensamt institut och är ett nav för folkmusik och dans. Men i och med arbetet med att skapa en nationell handlingsplan för folkmusik och dans för ett antal år sedan, så har organisationerna och Eric Sahlström Institutet börjat samarbeta allt tätare, och ser idag ingen anledning till att särskilja dessa olika musikformers intressen i Sverige, eftersom de jobbar under till stor del samma förutsättningar.

När vi i remissvaret nedan pratar om ”Folk och världsmusik”, så avses alltså normalt sett samtliga dessa musikformer, samt de danser som intimt hör ihop med dem.

2. Inledande genomgång av utredningens förslag med kommentarer

Utredningens analys kan, som i kap 6 sid 193, sammanfattas med att *”Utredningens bedömning är att statliga insatser behövs för att åstadkomma en långsiktig nivåhöjning vad gäller barns och ungas tillgång till en kommunal kulturskola av hög kvalitet. Kulturskolesektorn har behov av en stödjande infrastruktur för att kunna vidareutveckla sin verksamhet. En sådan infrastruktur bör etableras med utgångspunkt i långsiktiga mål av övergripande art i kombination med ett ansvars- tagande på regional respektive statlig nivå så att ett ökat erfarenhetsutbyte och kunskapsutveckling kan främjas. Även konkreta stimulansåtgärder behövs för att stärka verksamhetsutveckling i hela landet”*.

Genomgående bedömer SSR att utredningen har gjort en bra genomlysning av Kulturskolan, och att de förslag som läggs fram i huvudsak är väl underbyggda och genomtänkta. Vi vill också trycka starkt på att det är mycket viktigt att något nu faktiskt också GÖRS åt detta problemområde, så att inte denna utredning såsom flera andra tidigare på området bara blir en hyllvärmare och att status quo kvarstår. Det är inte ett alternativ.

Vi kommer här till att börja med att punkt för punkt gå igenom de förslag och rekommendationer som utredningen kommer med i avsnittet Sammanfattning (sid 11), och redogöra för hur vi ser på dem, samt därefter vid behov gå djupare in i vissa frågor. Sammanfattningen är citerad i sin helhet för att även personer inom vår genre som inte haft möjlighet att läsa utredningen skall kunna bilda sig en uppfattning av remissvarets relevans.

2.1 Juridisk ram önskvärd men inte genomförbar

”Utredningen bedömer att en juridisk ram i form av en kulturskolelag vore mest verkningsfullt som grund för att tydliggöra kulturskolans nationella intresse. Mot bakgrund

av de ekonomiska konsekvenser som den så kallade finansieringsprincipen föranleder bedömer utredningen att det inte är görligt att överlämna ett lagförslag till regeringen. En helstatligt finansierad kulturskola ser inte utredningen heller som ett mål i sig, vilket är konsekvensen av en strikt tillämpning av den nämnda principen, utan det är en i lag reglerad kommunal kulturskola som bedöms vara angeläget”.

”I stället föreslår utredningen nationella mål som vägledande [vår understrykning] för den kommunala kulturskolan samt ett antal sammanlänkade förslag. Efter tre år bör en utvärdering genomföras för att ta reda på vilken verkan förslagen har haft på barns och ungas tillgång till en inkluderande kulturskola på egen grund. Om utvärderingens resultat visar att tillgång till en jämlik och tillgänglig kulturskola fortsatt saknas och om det finansiella läget så tillåter, bör regeringen överväga att genom lagstiftning göra den kommunala kulturskolan obligatorisk. Kulturskolan utgör, på samma sätt som övrig kommunal verksamhet, en del av samhällets välfärd”.

Kommentar

I **Kapitel 5.2 En lagstiftad kulturskola – för- och nackdelar** (sid 180) så konstaterar utredningen alltså att den anser att en kulturskolelag vore det mest effektiva sättet att uppnå de mål för kulturskolan man vill uppnå. Det konstateras att en klar majoritet av de hörda instanserna anser detsamma, inklusive aktörer i alla de andra nordiska länderna, både de som har sådana lagar och de som inte har det. Bibliotekslagen framhålls som ett bra exempel att efterfölja. Det förefaller egentligen mest vara Sveriges Kommuner och Landsting som motsätter sig.

Ändå så landar utredningen i slutsatsen att även om detta vore det bästa, så anses det inte som genomförbart i nuläget. Orsaken till detta är i huvudsak den så kallade Finansieringsprincipen, som slår fast att staten inte får lov att obligatoriskt ålägga kommunerna att erbjuda verksamheter som tidigare varit frivilliga, om staten inte samtidigt erbjuder andra finansieringsmöjligheter för kommunerna än att höja skatten. Principen slår vidare fast att om en sådan lagstiftning genomförs, så skall kommuner erhålla kostnadstäckning för HELA kostnaden för detta, även sådana delar som kommunen tidigare finansierat på egen hand. Utredningen räknar med att en sådan lag därmed skulle innebära en utgift för staten på 2 miljarder kronor.

De principer man föreslår för att i stället öka jämlikheten på detta område över landet är framför allt olika former av ”morötter” i form av statliga bidrag kommunen kan söka för att förbättra kvaliteten eller utveckla verksamheten. (Se nedan). Som utredningen själv framhåller är dock detta ett problem såtillvida att det skapar större ryckighet och osäkerhet samt mera administration kring verksamheten, något som vår genre som huvudsakligen lever inom det fria kulturlivet kan intyga inte alls är bra för verksamheters förmåga att arbeta långsiktigt. Det tenderar också att missgynna små skolor med liten administrativ överbyggnad, som egentligen är de som bäst behöver pengarna.

Vår åsikt är att mycket skulle vara vunnet om finansieringen och delar av administrationen av kulturskolan lades på den **regionala nivån** i stället för på den kommunala. Det skulle

väsentligt öka möjligheten att erbjuda ett brett och likvärdigt utbud över allt i hela landet. Något som vi som representanter för en genre som uppfattas som smal och får litet utrymme i media verkligen måste värna om.

Det skulle vidare placera huvudmannaskapet för skolorna inom samma administrativa enhet som de flesta av landets professionella kulturinstitutioner ligger inom (teatrar, konsthallar, symfoniorkestrar, länsmusikstiftelser etc), vilket skulle göra kopplingen mellan dessa och kulturskolans roll i att försörja det professionella kulturlivet med arbetskraft tydligare, och enklare att skapa samarbeten kring. (Se avsnittet om detta). Även om det i vissa län finns ett gott samarbete mellan vår genre och länsmusikstiftelser etc, så finns det också många exempel på att så inte är fallet, och att lägga kulturskolorna på regional nivå skulle förhoppningsvis kunna underlätta för ett sådant samarbete.

Vår bedömning är också att det generellt sett finns en högre kulturell kompetens i regionerna både på den politiska nivån och på tjänstemannanivån att hantera dessa frågor. Och även om det i dagsläget finns kommuner som saknar kulturskola, så finns det oss veterligen inget helt landsting som saknar kulturskola, så behovet av ekonomiska utjämningsmedel mellan stat och landsting vid en sådan reform bör vara betydligt mindre än vid en motsvarande reform riktad mot kommunerna.

Man skulle fortsatt kunna ha en modell med att landstingen skulle kunna söka om extra medel från staten för att förbättra kvaliteten och bredda utbudet etc, men vår bedömning är att det vore lättare att hantera en sådan administration på landstingsnivå där det finns större administrativa enheter, än på kommunnivå.

2.2. Ny infrastruktur för den kommunala musik- och kulturskolan

”Utredningen föreslår en ny infrastruktur som tar sin utgångspunkt i **nationella mål** för kulturskolan samt ett antal sammanhängande förslag i syfte att barn och unga i hela landet oavsett bakgrund och uppväxtmiljö kan få ökad tillgång till en inkluderande kulturskola. Att utveckla kulturskolorna till att vara mer inkluderande kommer fortsatt att vara en utmaning. Utredningen vill med dessa förslag därför slå fast att detta ansvar inte bara bör vila på kommunerna utan är av ett nationellt och regionalt intresse som fordrar ett gemensamt ansvarstagande”.

2.3. Nationella mål

”Många kommuner har inlett ett ambitiöst arbete med att utveckla kulturskolans verksamhet för att stärka dess relevans i en förändrad omvärld. Utredningen menar att genom att införa nationella mål tydliggörs en riktning för verksamheten vilket kan gynna denna pågående utveckling. Utredningen föreslår att regeringen för beslut av riksdagen lägger fram följande mål för den kommunala kulturskolan:

En kommunal kulturskola ska

Remissyttrande över den statliga utredningen "En inkluderande kulturskola på egen grund"

- ge barn och unga möjlighet att lära, utöva och uppleva konstuttryck i första hand i grupp,
- bedrivs på barns och ungas fria tid,
- präglas av hög kvalitet och en konstnärlig och genremässig bredd med verksamhet inom tre eller flera konstuttryck,
- tillämpa en pedagogik som utgår från barnets egna erfarenheter och intressen,
- ge barn och unga goda förutsättningar att ha inflytande på verksamhetens utformning och innehåll,
- ha en hög andel pedagogiskt och konstnärligt utbildad personal,
- verka i för verksamheten anpassade lokaler med ändamålsenlig utrustning,
- aktivt verka för att kommunens barn och unga har kännedom om kulturskolan och ges likvärdig möjlighet att delta i dess verksamhet, och
- arbeta i bred samverkan och bedriva en utåtriktad verksamhet gentemot det övriga samhället.

Kommentar

Här finns inte mycket att invända mot själva formuleringarna, det mesta av detta låter utmärkt.

- Vi har inget att invända mot att gruppundervisning blir grundläget även för musikundervisning på lägre nivå, det är något som har praktiserats i vår genre i alla tider. Men på högre nivå där det är viktigt att kunna gå in och peta i detaljer med enskilda elever måste möjligheten till enskild undervisning finnas kvar. Till skillnad från undervisning i t ex måleri, där de andra i gruppen kan fortsätta måla medan läraren instruerar en enskild elev, så är det svårt för resten av gruppen i musikundervisning att göra något meningsfullt medan läraren arbetar enskilt med en elev, då ljudet från de andra stör.
- Genremässig bredd är något vi prioriterar högt, då vår genre har svårt att göra sig gällande i kulturskolan idag. Här behöver det finnas ett statligt direktiv att kulturskolan SKALL tillhandahålla ett brett utbud genremässigt. Vi vill särskilt lyfta fram det som sägs på sid 260 om att "enstaka kulturskolor har gett plats för de nationella minoriteternas egna konst- och kulturuttryck i sin verksamhet. Inom detta specifika område finns en stor utvecklingspotential, inte minst i de kommuner som är förvaltningskommuner inom ramen för regeringens minoritetspolitik". Både våra nationella minoriteter och stora invandrargrupper behöver känna att de får möjlighet att få sina kulturella behov tillgodosedda inom ramen för kulturskolan. Som sägs på sidan 271 handlar detta också om vem som undervisar i skolan: "Att prova en ny aktivitet kan vara lättare om läraren också är en person som deltagaren kan identifiera sig med. Att ha förebilder med samma bakgrund som en själv har visat sig vara ett bra

sätt att inkludera fler i verksamheten. Detta är något som flera kulturskolor jobbar med och även har i åtanke vid nyrekrytering". Se mera om detta i avsnittet om rekrytering och utbildning.

- Vi vill också säga några ord om begreppet "digitalt skapande", som används på många håll i utredningen, bland annat i avsnittet med detta namn på sid 260. Där sägs att "digitala uttrycksformer erbjuder stora möjligheter för eget skapande till skillnad från mer traditionella uttrycksformer som tenderar att bygga mer på reproduktion". Här kan man lätt få intrycket av att t ex digitalt skapad musik är en alldeles egen, extra fantastisk genre med egna förutsättningar, när det i själva verket är så att den digitala utrustningen bara är ett arbetsredskap, ett instrument bland många möjliga, som kan användas för att skapa eller interagera med allt från Bach till Turbofolk till Industrimetall. Digitalt skapande skall inte i första hand ses som ett alternativ till andra kulturformer och genrer, utan snarare som en resurs som man kan använda sig av för att jobba med alla former av kultur. Det finns på senare tiden en uppsjö av projekt som med hjälp av loop-pedaler, digitala projektioner och liknande har skapat mycket progressiva föreställningar baserat på folk- och världsmusik. Så det är så klart viktigt att det skapas en digital kompetens inom kulturskolan, men detta är något som skall kunna komma ALLA kulturskolans elever till del, oavsett vilken kulturform de utövar, och inte bara de som uttalat har "datorn som instrument".
- Vår genre har på många håll i landet en aktiv amatörverksamhet (framför allt för vuxna) i form av spelmanslag, band, ensembler i olika invandrarföreningars regi, och vi har också (på grund av genrens svaga ställning på många kulturskolor) ofta regional verksamhet för barn och ungdomar i ideell regi. Här skulle vi gärna vilja se ett mycket tätare samarbete med kulturskolorna på lokal och regional nivå.

2.4. Nationellt kulturskolecentrum

"Utredningen bedömer att en av kommunernas största utmaningar är att kunna möta kulturskolornas behov av kunskapsutveckling, erfarenhetsutbyte, samverkan och uppföljning. Om dessa behov inte kan tillgodoses kan verksamheten riskera att förlora sin starka position i samhället på grund av bristande relevans sett ur ett medborgarperspektiv".

"Utredningen föreslår att ett nationellt kulturskolecentrum ska inrättas som ett särskilt beslutsorgan inom Statens kulturråd med ansvar för nationell uppföljning, att främja erfarenhetsutbyte och samverkan, att främja kulturskolerelaterad kunskap med grundforskning och beprövad erfarenhet och att fördela statsbidrag. Utredningen föreslår att ett nationellt kulturskolecentrum ska fördela ett utvecklingsbidrag till kulturskoleverksamhet, ett tidsbegränsat verksamhetsbidrag till kulturskola och ett bidrag till verksamhet med avancerad spetskompetens".

"Det nationella kulturskolecentrumet är, tillsammans med de kommunala kulturskolorna och en ökad samordning på regional nivå, avsett att ingå i kedja av samverkan med kommunernas behov i främsta rummet. Det nationella kulturskolecentrumet föreslås vara den länk som på

Remissyttrande över den statliga utredningen "En inkluderande kulturskola på egen grund"

nationell nivå sluter denna kedja och bör ha i uppdrag att samla in, analysera och förmedla dessa till i första hand de kommunala kulturskolorna men även till samhället i övrigt".

"Vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet förordning (2010:2012) föreslås tillskjutas 10 miljoner kronor i syfte att för samordning av kommunal kulturskoleverksamhet på regional nivå. En sådan ny inriktning av bidraget förutsätter ett tillägg i bidragets förordning om kulturskoleverksamhet som ett nytt verksamhetsområde. Det föreslagna beloppet har beräknats utifrån 0,5 miljoner kronor för vardera av landets tjugo landsting och Gotlands kommun".

"Kommunerna har under utredningens arbete uppvisat ett behov av en förstärkt infrastruktur med en tydlig ansvarsfördelning mellan stat, landsting och kommun, som kan bidra till ökad samverkan. Ett stöd på regional nivå för samordning, med kulturskolans behov i centrum, kan åstadkommas genom ett bidrag riktat mot landstingen. I likhet med hur regional biblioteksverksamhet har stor betydelse för folkbiblioteken menar utredningen att en ökad regional samordning kan främja musik- och kulturskolornas utveckling väsentligt. I flera delar av landet har samverkansinitiativ tagits kommuner emellan och med den regionala nivån. För att sådan samverkan ska vara hållbar menar utredningen att strukturer med fast finansiering fordras".

"De samlade kulturresurserna i ett län med kommun, landsting eller staten som huvudman, samt kulturaktörer från det fria kulturlivet, är stora. Genom att bättre nyttja denna potential kan barns och ungas tillgång till ett varierat och brett kulturskoleutbud öka. Utredningen ser även andra positiva effekter för de samverkande parterna, exempelvis förbättrade möjligheter till kompetensutveckling".

"Ett nationellt kulturskolecentrum föreslås ha en samordnande och stödjande roll i förhållande till de funktioner som landstingen väljer att inrätta".

"Det är visserligen inte en uppgift för staten att råda över hur kommuner och landsting samverkar. Men staten kan bidra till att skapa bättre förutsättningar för att samverkan på frivillig grund ska komma till stånd. Staten finansierar regionala kulturverksamheter tillsammans med landstingen och kommuner och eftersträvar en god användning av resurserna. Att särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur uttrycks även av de nationella kulturpolitiska målen som är styrande för staten och vägledande för kommuner och landsting".

Kommentar

Detta är förslag som vi helhjärtat stödjer. Vi vill dock som sagt ta förslaget ännu ett steg längre och föreslå att man undersöker huruvida själva HUVUDMANNASKAPET för kulturskolan skulle kunna läggas på landstingen, åtminstone i vissa län där detta förefaller genomförbart och där de kan ge positiva effekter. I vår genre är det i dagsläget ofta så att vi **måste** upp på regionnivå för att kunna få ihop med tillräcklig med elevunderlag för att kunna bedriva kvalificerad gruppundervisning för ungdomar inom vår genre. Därmed får vi oftast ordna undervisningen själva, varvid vi i stället ses som en **konkurrent** till kulturskolornas verksamhet. Om kulturskolornas verksamhet i stället (åtminstone delvis) organiserades på

regional nivå, så skulle det inte vara något problem att garantera att det fanns kulturskoleverksamhet även i smalare genrer överallt, eftersom en lärare med denna specialistkompetens skulle kunna ha hela länet som arbetsfält. I kapitel 3.4.3, samverkan mellan kommuner, sid 98, sägs att "Samverkan finns också på regional nivå. [...] I Västmanlands län har kommunala kulturskolor som ingår i länet tillsammans med kommunala och regionala kultur- institutioner, länskonsulenter och andra relevanta parter, identifierat utvecklingsbehov och att de utifrån gemensamt framtagna dokument – men utifrån vars och ens respektive uppdrag – ska främja barns och ungas tillgång till kultur av hög kvalitet. Initiativet kallas En regional kulturskola". Och i kapitel 6.7 om "bidrag till regional samordning" skriver man att "det kan vara svårt att frigöra resurser från en enskild kommun för att bidra till ökad interkommunal och regional samverkan, både sett till förmåga och mandat. Däremot kan en regional aktör, som verkar utifrån ett kommungemensamt uppdrag, ha en helhetssyn och överblick som är svår att uppnå för en kulturskola i en enskild kommun. De samlade kulturresurserna i ett län är stora. Genom att bättre nyttja denna potential kan barns och ungas tillgång till ett varierat och brett kulturskoleutbud öka". Vidare sägs på sid 236 att "utredningens samråd har visat att en strukturerad och förstärkt samverkan kan vara fördelaktigt utifrån flera aspekter. Sett utifrån ett barnperspektiv kan en ökad samverkan ge barn och unga ökad tillgång till flera uttrycksformer genom att de får ta del av andra kommuners eller regionala kulturinstitutioners kompetens som den egna kommunen saknar. När den lokala kulturskolan har svårt att tillgodose deltagarnas önskemål om fördjupning inom ett smalt kulturområde, kan ett samarbete ge nya möjligheter".

Det är för oss tydligt att en regional organisation skulle behövas för att kunna säkerställa tillgången till exempelvis folk- och världsmusik i alla kommuner, eftersom många kommuner som inte har storleken eller traditionen behöver samverka för att kunna få ett tillräckligt underlag för verksamhet inom alla genrer. Vidare tar utredningen på sid 236 t ex också upp att "en annan viktig tillgänglighetsfråga som lyfts fram under samråd med kulturskolorna rör hur ungdomar som går i gymnasiet i en annan kommun än hemkommunen ska kunna delta i kulturskolan i direkt anslutning till skoldagen". En fråga som enkelt skulle kunna lösas om kulturskolan samarbetade regionalt. Och angående personalens kompetensutveckling sägs på samma sida att det är "ett område där de enskilda kommunerna lätt kan komma till korta, medan en regional aktör i samarbete med kulturskolorna har förmåga att, utifrån ett helhetsperspektiv, utgå ifrån det samlade behovet och erbjuda olika typer av kunskapshöjande insatser". Och på sid 237 skriver man att "en strukturerad samverkan mellan kommuner kan underlätta för kommuner att dela eller köpa tjänster", och tar upp exempel på Fyrbodals kommunförbund där man gjort just detta med lyckat resultat. Samt konstaterar att "denna modell har stora fördelar jämfört med att varje kommun skulle äga denna kompetens, både för kommunerna och för den enskilda pedagogen som får ett kollegium och möjlighet till heltidsanställning. Allra viktigast är denna strukturförändring för intresserade barn och unga som får tillgång till en större bredd av konstuttryck och möjligheter till fördjupning".

Vi anser att väldigt mycket talar för att kulturskolans grundläggande organisation borde vara regional, med "lokalkontor" i varje kommun. Detta i så pass hög grad att vi närmast anser det förvånande att utredningen inte föreslår det, och misstänker att det kan ha sin grund i en rädsla för att detta kan uppfattas som för radikalt, och stöta sig med kommunalt

”revirtänkande”. Om man diskuterar en sådan reform, så måste man dock ta i beaktande en oro som vissa företrädare för genren som är verksamma i kulturskolan värld har lyft fram. De vill undvika att det blir längre beslutsvägar mellan de som administrerar och finansierar verksamheten, och de som utför den (lärarna), och att man blir alltför splittrad som lärare, dyker upp som gubben i lådan på fem olika arbetsplatser under veckan och inte har någon riktig kollegial förankring. Det är viktigt här att det skapas en större flexibilitet för olika former av anställningar som passar olika typer av pedagoger. Någon som kanske är i första hand musiker med spetskompetens inom en viss genre, och har undervisningen som en bisyssla, kanske funkar bäst på en regional anställning med specialintresserade elever inom denna genre på flera skolor, medan någon som har en större genremässig bredd och kanske av familjelogistiska skäl föredrar att hålla sig på en plats, kan ha en mer ”traditionell” kulturskolettjänst på en skola i en kommun där man förväntas kunna undervisa ett brett urval av elever.

2.5. Utvecklingsbidrag

”För att främja utveckling av de kommunala kulturskolorna föreslår utredningen att ett nytt statsbidrag på 200 miljoner kronor inrättas. Sektorn som helhet uppvisar stora variationer; ifrån de kommuner som helt saknar verksamhet till kommuner som bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete. Enligt utredningens mening finns goda skäl för att inrätta ett statligt stimulansbidrag som kan möta den bredd av utvecklingsbehov som kommunerna i dag har.

Följande tre huvudområden kan sägas sammanfatta de fält där utvecklingsbehoven bedöms vara som störst, men även andra områden bör vara bidragsberättigade:

- Breddning av konstområden
- Inkludering och tillgänglighet
- Pedagogisk utveckling

Inom dessa områden ska insatser som ökar deltagandet av barn och unga med intellektuella eller fysiska funktionsnedsättningar prioriteras. I övrigt ska de lokala behoven styra och bredden av insatser som beviljas medel bör vara stor”.

”Fördelning och uppföljning av statsbidraget bör vara en uppgift för ett nationellt kulturskolecentrum. En kommun eller kommuner i samverkan föreslås kunna söka bidraget. Även en samordnande funktion på regional nivå bör i samverkan med kommuner kunna ansöka om utvecklingsbidrag. Till ansökan ska bifogas en strategisk handlingsplan. Ytterligare en förutsättning för att få del av stödet är att kulturskolans verksamhet ska erbjuda eller ha för avsikt att erbjuda, verksamhet inom minst tre konstområden”.

Kommentar

Detta är en utmärkt idé, även om vi som sagt anser att åtminstone delar av ansvaret för kulturskolan och därmed möjligheten att söka bidrag bör ligga på regional nivå. Framför allt är bidraget för **breddning till flera konstformer** mycket viktigt. Eftersom det inte är troligt

att anslagen till kultur på regional och kommunal nivå kommer att öka särskilt mycket inom överskådlig tid, så är det annars oundvikligt att kravet på breddning av skolorna till fler konstformer än musik (som i dag dominerar på de flesta skolor) kommer att ske på bekostnad av ungdomars möjlighet att utöva musik.

2.6. Tidsbegränsat verksamhetsbidrag till kulturskola

”Utredningen föreslår att ett tidsbegränsat verksamhetsbidrag till kulturskoleverksamhet ska inrättas på 10 miljoner kronor. Kommuner med liten folkmängd samt låg befolkningstäthet ska kunna rekvirera 500 000 kronor i bidrag förutsatt ett eget ekonomiskt åtagande på 50 procent av sökt belopp. Det föreslagna nationella kulturskolecentrumet föreslås ansvara för att fördela bidraget”.

”Att bedriva kulturskola är ett frivilligt åtagande som faller inom ramen för den kommunala självstyrelsen. Utredningens kartläggning visar att en viss typ av kommuner med liten befolkning och låg befolkningstäthet av strukturella skäl tenderar att ha sämre förutsättningar än andra kommuner att bedriva kulturskola. Bidraget bör därför bidra till att starta eller förstärka den pågående kulturskoleverksamheten i de kommuner som uppfyller bidragets kriterier”.

Kommentar

Också ett bra förslag, även om vi i enlighet med vårt förslag om en regional kulturskola ovan menar att regioner med en hög andel landsortskommuner med liten befolkning bör kunna söka detta bidrag för att garantera en någorlunda likvärdig kulturskola i hela länet utan att vissa kommuner får bära merparten av kostnaden.

2.7. Bidrag till nationell spetskompetens

”Utredningen föreslår att ett statsbidrag till kulturskoleverksamhet med nationell spetskompetens på 5 miljoner kronor inrättas. Fördelning och uppföljning av statsbidraget föreslås vara en uppgift för det föreslagna nationella kulturskolecentrumet”.

”Bidraget syftar till att ge specialintresserade ungdomar ökade möjligheter att på en avancerad nivå möta professionellt verksamma. Utredningen menar att initiativ där konstnärligt nyskapande integreras är särskilt intressant. En sådan verksamhet ska bygga på ett brett samarbete med andra relevanta aktörer och vara öppen för specialintresserade ungdomar från hela landet”.

”Den sökande ska bidra med ett eget ekonomiskt åtagande som motsvarar det sökta bidragets storlek i syfte att uppnå ett lokalt ansvarstagande och för att göra en volymökning möjlig”.

Kommentar

Också ett utmärkt förslag, som blir ännu mera effektivt då det förläggs på regional nivå, i och med att regionerna oftast även är huvudmän för de professionella kulturinstitutionerna, varvid samverkan med dessa lättare uppnås. Här är det också viktigt att dessa kulturskolor med

spetskompetens på musikens område inte bara inriktas mot västerländsk konstmusik för att fylla orkester-institutionernas behov, utan också inriktas mot andra genrer för att fylla det fria musiklivets behov av kompetensförsörjning.

2.8. Förstärkta utbildningsvägar för att uppnå en inkluderande kulturskola på egen grund

”Det är utredningens bedömning att utbildningsvägarna till de kommunala kulturskolorna bör förstärkas för att uppnå en bättre kompetensförsörjning. Frågan är central för kulturskolesektorn och har lyfts fram som en prioriterad fråga under samtliga samråd. Dagens högskoleutbildningar täcker in delar av kommunernas rekryteringsbehov”.

”Kulturskolorna är inne i ett brytningsskede som utmärks av en strävan efter ett breddat utbud av kulturuttryck och en ökad inkludering av barn och unga. Samtidigt står kommunerna under de närmaste åren inför stora behov av nyanställningar på grund av lärarkårens höga genomsnittliga ålder. De lärare som nu anställs kommer att präglade kulturskolornas inriktning under lång tid framöver”.

”Kulturskolan och skolan har många gemensamma drag men kulturskolan har också egna karakteristika; som ett frivilligt deltagande, en läroplanslös verksamhet och en flexibilitet som utgår från barnets perspektiv genom hänsyn till barns och ungas egna intressen. Även dess bredd vad gäller konstområden och publika aktiviteter, är utmärkande för kulturskolan. Kulturskolan är en konstnärlig mötesplats som får sin legitimitet tack vare dess frivillighet och en demokratisk grundsyn om allas rätt till kultur. Utredningen menar att det finns goda skäl att förtydliga denna särart utifrån de pedagogiska grundvalar som verksamheten vilar på och därifrån bygga kompetens specifik för en kulturskola på egen grund”.

”För att kunna motsvara kommunernas kompetensförsörjningsbehov krävs en pedagogisk utbildning som är uppbyggd kring en kärna som uttrycker kulturskolans särart. Kulturskolan är i behov av pedagogisk kompetens inom konstnärliga områden som inte ryms inom något av förekommande utbildningars huvudområden”.

”Nya utbildningsvägar kan bidra till att öka mångfalden bland kommunens anställda. Samhället bör bättre ta vara på den kompetens som personer med konstnärlig bakgrund som invandrat till Sverige har och som inte per automatik passar in i det svenska akademiska sammanhanget. Sådana pedagoger skulle kunna bidra med en annan kunskap än den som i dag finns representerad vid våra lärosäten och är enligt utredningens mening viktig för kulturskolan för att denna bättre ska avspegla det samtida svenska samhället. Utredningen menar att den kommunala kulturskolans potential att medverka till en förbättrad integration är stor”.

”Bildningsbegreppet måste hela tiden modifieras i takt med samhällets utveckling och utmaningen i dag ligger i att anpassa begreppet till det pluralistiska och mångkulturella samhälle vi lever i. Kulturskolans pedagogik behöver därmed finna former för att i hög utsträckning möta barn och unga i den kultur där de befinner sig, men även att låta barnen

möta främmande kulturyttringar. En sådan strävan mot ökad inkludering är tydlig i många av dagens kulturskolor".

Kommentar

Detta är utmärkta förslag. Framför allt vill vi lyfta fram vikten av att hitta korta vägar till en kulturskolepedagogisk utbildning för alla de invandrade kulturarbetare som kommit till Sverige på senare tid, och som redan har en mycket hög konstnärlig nivå inom sin tradition, även om de kanske inte har möjlighet att styrka den med akademiska examina. Dessa personer är oftast ivriga att komma i arbete och skaffa sig en trygghet i Sverige. Och att efter att de kanske lagt ned 2-3 år på studier i svenska tvinga dessa personer (som ofta redan är färdiga konstnärer) igenom en femårig konstnärlig utbildning för att bli behöriga lärare är alltför avskräckande. I stället hamnar de då ofta i utanförskap eller okvalificerade jobb. Här måste hittas effektiva modeller för snabba utbildningsvägar, gärna i kombination med praktik.

Viktiga kommentarer från utredningen till detta område ges också i avsnittet 6.8, "Förstärkta utbildningsvägar för att uppnå en inkluderande kulturskola på egen grund" (sid 240). Här sägs att "under senare år har forskare inom området lyft ett antal problematiska aspekter när det gäller svensk musikutbildning i relation till elevers och studenters bakgrund. De studenter som rekryteras till högre musikutbildning har liknande bakgrund, inte endast socioekonomiskt och sociokulturellt, utan att de även har liknande förberedande utbildningar. Denna rekrytering liknas vid en sluten utbildningscykel, som kan beskrivas som en traderande kedja där kulturskolan är den första länken. Nästa länk är grundskolans klasser med uttalad musikprofilering och antagningsprov i musik. Sedan följer gymnasieskolans estetiska program, därefter folkhögskola med musikinriktning och slutligen högre musikutbildning där studenterna undervisas av lärare som själva genomgått samma utbildningskedja. Ett sådant slutet kretslopp tenderar att leda till att etablerade normer och kvalitetsuppfattningar i undervisningen oflekterat reproduceras år från år. Mer specifikt har denna tradering lyfts fram som problematisk när det gäller frågor om genus, bedömning, musikalisk genreinriktning [vår understrykning], men även hur denna tradering verkar som ett motstånd i förändringsprocesser. För unga människor, som inte genomgått denna utbildningscykel, blir det svårt att kvalificera sig till en plats inom högre konstnärlig utbildning. Motsvarande problematik kan tänkas existera även inom övriga konstarter, men det är inom musikområdet som forskning lyft fram denna problematik".

Vi vill här lyfta fram att vissa framsteg trots allt gjorts inom detta område under de dryga 30 år som folk- och världsmusiken successivt etablerat sig på de konstnärliga högskolorna. Vi har ofta "rört om i grytan" när det gäller synen på vad musik är och kan vara, vilka pedagogiska modeller man använder sig av och hur man musicerar, samt vilken typ av studenter som utbildningarna lockar till sig. Helt klart bidrar våra utbildningar till en större bredd i bakgrund än på de flesta andra utbildningar. Dock återstår mycket att göra även inom vår genre, inte minst när det gäller förutsättningarna att skaffa sig de nödvändiga förkunskaperna för att kunna kvalificera sig för en konstnärlig högskoleutbildning. Medan de studenter som fokuserar på svensk folkmusik ändå har vissa möjligheter att komma i kontakt

med denna genre under sin uppväxt och ungdom genom kulturskolan (om de har tur), genom olika typer av regional ungdomsverksamhet och olika typer av folkhögskoleutbildningar, så är infrastrukturen på detta område för de som spelar folkmusik ifrån andra traditioner nästan obefintlig, med en folkhögskoleutbildning på Framnäs folkhögskola i Piteå som nästan enda undantag. Här behövs riktade satsningar för att skapa större möjlighet för sådana musiker att skaffa sig motsvarande kompetens och erfarenhet. Det är i grunden en rättvisefråga.

2.9. Öppna upp för kandidatexamen inom fler konstnärliga ämnen

”Utredningen har noterat att flera lärosäten under de senaste åren har etablerat nya kandidatutbildningar mot områden relevanta för kulturskolan. Samtliga dessa utbildningar omfattar 180 högskolepoäng och bygger på lärosätets examensrätt i ett huvudområde. Utredningen ser ett behov av att fler och nya områden utvecklas vid lärosätena för att bättre motsvara kulturskolans samtida kompetensbehov exempelvis inom film”.

Kommentar

Detta behövs, och för vår del i en genre där dans och musik hänger intimt ihop vill vi framhålla vikten av att få in mer dans i kulturskolan, och då inte bara nödvändigtvis scenisk dans, utan också ”social dans”. Detta är också i högsta grad kultur. Inom folklig dans finns idag endast en mycket liten pedagogutbildning på Danshögskolan, och för att kunna säkra tillgången på fler danspedagoger inom fler former av folklig dans och icke västerländska former för klassisk dans, så behöver utbudet av pedagogiska utbildningar inom dans utökas rejält

2.10. Anpassade ämneslärarutbildningar

”Utredningen bedömer att en anpassning av ämneslärarutbildningarna behövs för att bättre motsvara kommunernas behov av kompetens. Många kommuner har behov av kombinationstjänster med pedagogisk personal med kompetens att arbeta såväl i skolan som i kulturskolan. Det gör att kommunerna i stor utsträckning efterfrågar personer med ämneslärarexamen. Eftersom denna utbildning inte är avsedd för kulturskolans verksamhet i första hand bör dessa utbildningar öppna upp mot kulturskolan genom att införa kurser som relaterar till undervisning i kulturskolan och dito verksamhetsförlagd utbildning”.

Kommentar

Bra förslag. Vår erfarenhet är att det idag är svårt att motivera unga människor att utbilda sig till ämneslärare i enbart musik, eftersom det ofta är ett ganska tufft arbetsklimat i den vanliga skolan i ämnet musik. Samtidigt har de flesta studenter ett alltför stort eget intresse för musik för att vilja utbilda sig till lärare i andra ämnen också. Att kombinera behörighet i musik för klass med att också kunna undervisa i kulturskolan tror vi skulle vara en mera attraktiv examen att skaffa sig.

2.11. Kulturskolepedagog ny yrkesexamen

”Utredningen föreslår att en yrkesexamen i form av kulturskolepedagog om 90 högskolepoäng ska inrättas. Utbildningen ska vara uppbyggd kring en kärna som uttrycker kulturskolans särart. En utbildning mot kulturskolans specifika utbildningsmiljö är väsentlig av flera skäl, men i synnerhet för att stärka kulturskolans pedagogiska grund. Kommunerna är i stort behov av pedagogisk kompetens inom konstnärliga områden som inte ryms inom något av förekommande utbildningars huvudområden. Att arbeta i kulturskolan kräver både konstnärlig och pedagogisk kompetens vilket gör att en kulturskolepedagogexamen bör vila på utbildningsvetenskaplig grund, med konstnärlig kompetens som ett förkunskapskrav”.

”En sådan utbildning kan utifrån den konstnärliga bakgrund de sökande bär med sig inbegripa en stor bredd av samtida konstområden och genrer, men även vara flexibel för framtida ännu ej kända konstområden. Den kan även ge utrymme för konstnärliga variationer beroende på lokala behov. Utbildningen föreslås kunna ges på halvfart för att redan verksamma pedagoger ska kunna genomföra utbildningen parallellt med tjänstgöring på kulturskolan. En yrkesexamen som leder till kulturskolepedagog om 90 hp kan vara lämplig för personer med högre konstnärlig utbildning som vill ha tillgång till en större arbetsmarknad. Även för personer med konstnärlig kompetens, men utan behörighet från högre konstnärliga studier, kan en sådan yrkesexamen vara lämplig. Sådana pedagoger, även de med en annan konstnärlig bakgrund än svensk, skulle kunna bidra med en annan kunskap än den som i dag är representerad vid våra lärosäten. En sådan förstärkning är enligt utredningens mening viktig för att kulturskolan på ett bättre sätt än i dag ska avspegla det samtida svenska samhället”.

Kommentar

Ett mycket bra förslag. En utbildning på 90 p som ger utbildade musiker lärarbehörighet ges redan vid åtminstone Musikhögskolan i Malmö, och vi vet av erfarenhet (utifrån Pärs arbete på Musikhögskolan i Malmö) att denna utbildning är mera attraktiv för många som redan är aktiva som musiker, eller som vill utbilda sig till musiker först och kanske jobba som det ett par år. Flera personer som tidigare gått Malmös musikerutbildning mot folk- och världsmusik har sedan gått denna utbildning.

Dock är bortfallet av studenter stort, delvis för att den endast ges på helfart, och att den på grund av kravet att den skall ge full lärarbehörighet även för att undervisa i den vanliga skolan, innehåller väldigt omfattande teoretiska studier av allmän pedagogik. Detta är ofta tufft för musikerstudenter, som sällan är fullt så vana vid så mycket teoretiska, ”bokliga” studier. Det är därför utmärkt att utredningen föreslår att utbildningen skall kunna gå på halvfart, och att det inte skall vara ett formellt krav att ha en akademisk musikerutbildning sedan innan. Detta krav hindrar idag många kvalificerade sökande dels med invandrarbakgrund, men också till exempel från musikgenrer där det idag saknas en musikerutbildning (såsom rock och hiphop). (Sid 250, ”Även för personer med konstnärlig kompetens, men som saknar behörighet från högre konstnärliga studier från universitet kan en sådan yrkesexamen vara lämplig).

Det står vidare i avsnittet 6.8.3, "utformning av en yrkesexamen", att "konstnärlig kompetens [bör] utgöra krav för tillträde till yrkesexamen. En validering av tidigare yrkeserfarenhet och utbildning kan möjliggöra för personer med konstnärlig kompetens att påbörja en utbildning till kulturskolepedagog. [...] Utredningen anser att validering är en viktig möjlighet för personer inom alla samhällsnivåer i Sverige. I direktiven till Valideringsdelegationen framgår att validering bör ingå i strategier för kompetensförsörjning och kompetensutveckling, sett ur ett tillväxtperspektiv och att väl fungerande system för validering inom utbildnings- och arbetsmarknadsområdet bedöms kunna bidra till betydande samhällsekonomiska vinster. [...] För tillträde till utbildningen ska krävas förkunskaper i form av en konstnärlig utbildning om minst 90 hp inom ett eller flera för kulturskolan relevanta ämnesområden. Yrkeserfarenhet inom det konstnärliga området eller konstnärliga studier vid exempelvis folkhögskola, studier i utlandet eller erfarenhet av undervisning i kulturskola, är **olika exempel** (vår fetstil) på kunskaper som bör kunna motsvara kraven för tillträde till utbildningen". Vi anser också att det är viktigt att de konstnärliga högskolorna, kanske i samråd med arbetsförmedlingen, får möjlighet att skapa verktyg för validering av **faktisk konstnärlig kompetens**, oberoende av om denna kan styrkas genom intyg eller dokumenterad yrkeserfarenhet. Detta för att kunna ta emot bland annat studenter som uppenbart besitter en mycket stor musikalisk kompetens, men som antingen har flytt från krigsdrabbade länder och därför inte kunnat få med sig eller få tag på någon dokumentation, eller kommer från länder där det inte existerar någon formaliserad musikundervisning. Som ett exempel bor numera en av världens främsta musiker på qanoun (arabisk cittra), som också är världens kanske mest eftersökta byggare av dessa instrument, i Eslöv sedan knappt två år, efter att ha flytt från Aleppo i Syrien. Han har spelat med många av de största arabiska artisterna, och undervisat på konservatoriet i Damaskus, men har av förklarliga skäl ingen dokumentation som kan styrka detta. Att han och personer som honom måste kunna få sin kompetens validerad och därmed få tillgång till en sådan utbildning som föreslås här borde vara en självklarhet.

Det är också utmärkt att delar av utbildningen föreslås kunna ges på distans.

2.12. Kulturskolerelaterad forskning

"Utredningen föreslår att regeringen ger Vetenskapsrådet i uppdrag att utlysa projektbidrag om 20 miljoner kronor år under 2018 för en satsning på forskning relevant för kulturskolan. Forskningen bör vara inriktad mot det utbildningsvetenskapliga ämnesområdet. Regeringen föreslås även ge Vetenskapsrådet i uppdrag att utlysa 2 miljoner kronor i fyra år fr.o.m. 2019 för att inrätta en nationell forskarskola i Kulturskolans didaktik, som leder till licentiatexamen".

"Forskning om ungas lärande på fritiden är ett mångfacetterat område som röner ett växande intresse, men hittills har endast ett fåtal projekt beviljats medel. Vetenskapsrådet menar att de satsningar som görs i Sverige på offentligt organiserade fritidsverksamheter medför ett behov av ytterligare forskning. Detta gäller i hög grad kulturskolan som är i behov av forskning med större kontinuitet och omfattning än i dagsläget. Forskning kring lärande och undervisning i

estetiska ämnen bedrivs men en mycket litet del utgår ifrån den kommunala kulturskolans egna perspektiv och behov”.

”Utredningen menar att det behövs stimulansåtgärder av olika slag för att få till stånd ett arbete med en grund i forskning och beprövad erfarenhet vars volym, bredd och kvalitet svarar mot de behov kommunerna har för att kunna möta de utmaningar kulturskolorna i dag ställs inför och kommer att ställas inför i framtiden”.

Kommentar

Utmärkt, inget att tillägga där.

3. Ytterligare kommentarer till valda delar av Kulturskoleutredningen

3.1. Kommentar till Kapitel 2.1, utredningens uppdrag.

På sidan 49 sägs att ”Kulturskolan lägger enligt direktiven grunden för rekrytering till den klassiska musiken, och inte minst för orkestermusik. Enligt direktiven förekommer en tydlig efterfrågestyrning när det gäller barn och ungas val av ämneskurser inom kulturskolan, det vill säga att barn och unga i hög utsträckning själva väljer vilka konstarter och genrer de vill fördjupa sig i. Detta leder till att färre elever väljer exempelvis trä- och bleckblåsinstrument. Regeringen menar att efterfrågestyrningen får konsekvenser för rekryteringen till högre musikutbildningar och orkestrar. Regeringen framhåller att återväxten inom orkesterlivet är en viktig kulturpolitisk fråga och anser att denna fråga bör ingå i den nationella strategin”. Detta påverkar givetvis inte bara den klassiska musiken, utan alla musikformer som inte är en del av de flesta ungdomars vanliga upplevelsevardag, såsom vår genre folk- och världsmusik.

3.2. Kommentar till Kapitel 3.2, Kulturskolans organisationsformer

På sidan 67 sägs att ”trots förslag av tidigare utredningar på området har inga statliga åtaganden förekommit inom kulturskolorna förrän 2015 då Kulturrådet anvisades medel till utveckling av den kommunala verksamheten. Utöver de nationella kulturpolitiska målen och FN:s barnkonvention finns inte heller några nationella styrdokument eller riktlinjer. De riktlinjer som togs fram av Kommunförbundet på 1970- och 1980-talen har haft inflytande på verksamheten men det är framför allt de lokala förutsättningarna som präglar dagens kulturskolor. Olika kommuner har vitt skilda förutsättningar och påverkas av lokal kulturtradition, eldsjälares engagemang och geografiska och demografiska förhållanden”. Detta är sett ur vår genres perspektiv både bra och dåligt. Det gör att kommuner där det finns ett starkt engagemang i vår genre bland lärare, elever och föräldrar kan ha en mycket livlig verksamhet inom genren, medan det kan saknas helt i kommuner där dessa förutsättningar

saknas. Detta är ett stort problem för likvärdigheten. Vi är angelägna om att det måste finnas ett brett kulturutbud, där vår genre finns med, att välja på i ALLA kulturskolor, och därför stödjer vi tanken på att nationellt ramverk (som vi vill se i formen av en lag) där det slås fast att detta är ett krav på kulturskolan.

3.3. Kommentar till kapitel 3.2.1. Organisation, ekonomi och avgifter

På sid 68 står det att "Organisationstillhörigheten, det vill säga vilken nämnd och förvaltning kulturskolan tillhör, varierar över landet. Kulturskolorna är förhållandevis jämnt fördelade över kultur-/fritidsnämnder och barn-/utbildningsnämnder, vilket också avspeglar sig i förvaltningstillhörighet. Skillnaden är stor jämfört med 1970-talet då 95 procent av kommunerna organiserade sina musikskolor under skolstyrelserna, vilka motsvaras av dagens utbildnings-nämnder. Ett trettio-tal kommuner organiserar i dag kulturskolan direkt under kommunstyrelsen".

Här finns ett problem. I kultur- och fritidsnämnder sitter på mindre orter (enligt bland annat Pärns erfarenhet av kommunalpolitik i en mindre kommun) ofta i huvudsak folk med erfarenhet från idrottsvärlden, där förutsättningarna och tankesätten är annorlunda. De har ofta begränsad förståelse för kulturens förutsättningar och betydelse. I barn- och utbildningsnämnder finns kanske, om man har tur, större förståelse för kulturens viktiga betydelse för individens utveckling. Men inte nödvändigtvis. Det är rimligt att en kulturskola skall styras av politiker i en nämnd med personer som har erfarenhet av och förståelse för kulturens viktiga roll för människan. I mindre kommuner i glesbygd som inte har en särskild kulturnämnd kan detta vara svårt att upprätthålla. Detta är ytterligare ett skäl till att vi förordar att kulturskolans styrning i huvudsak skall ligga på regional nivå.

3.4. Kommentarer till kapitel 3.2.2. Upphandling, privata aktörer och folkbildningen (sid 73).

Här pratas om kulturskolecheckar, där barn får en slags kulturskolepeng, som de kan välja att ta med sig till flera olika aktörer i kommunen. Det finns både för- och nackdelar med detta, vilket också nämns i avsnittet. För den allmänna skolan är det inget tvivel om att det fria skolvalet har bidragit till att spä på segregationen i samhället. Att ytterligare segregera även i kulturskolan känns inte som en bra idé. Samtidigt så kan det finnas poänger med att t ex då en "konkurrerande" skola skulle kunna fokusera på att erbjuda hög kompetens inom vår genre, eller att en verksamhet inom vår genre som redan har hög kvalitet (t ex ett spelmansförbund eller liknande) skulle kunna få status som kulturskolecheck-mottagare. Detta kan så klart förefalla lockande. Men samtidigt, så innebär det då att andra aktörer i kommunen kan "komma undan" med att inte alls ägna sig åt vår genre eftersom den nischen redan är "tagen" av en annan skola. Vi tror att fördelarna med en enhetlig skola för alla i kommunen, där alla utövare och alla konstformer samverkar, överväger.

3.5. Kommentarer till Kapitel 3.3.1. Konstområden och genrer i kulturskolorna.

I avsnittet 2.5.1. Lokala specialiseringar och minoritetskultur (sid 80) konstateras att variationer i utbudet av genrer förekommer, men knyts direkt till instrument: "Även om vissa gemensamma drag präglar majoriteten av kulturskolorna finns exempel på lokala variationer där kompetens och traditioner från närmiljön tas till vara. Undervisning på instrument som är vanliga inom länder i Västafrika, Mellanöstern eller Latinamerika erbjuds allt mer; djembe erbjuds av mer än hälften av landets kulturskolor, oljefat av en femtedel medan oud och saz är betydligt ovanligare". Här är det viktigt att påpeka att utövandet av olika genrer av musik inte är kopplat till specifika instrument. Man kan och bör mycket väl spela all världens musik oavsett vilket instrument man spelar.

När vi ändå pratar om instrument, så vill vi också passa på att lyfta fram betydelsen av att kunna få tag på instrument som viktig för att kunna utöva musik i vissa traditioner, där det inte är möjligt att hur som helst bara köpa ett instrument i en vanlig musikaffär. Till exempel så har möjligheten att erbjuda undervisning i kulturskolan på nyckelharpa (som idag finns på vissa platser) varit beroende av att det har funnits professionella byggare som har varit villiga att bygga barnharpor. Och när det gäller musicerande i invandrade musiktraditioner, så kan det krävas en hel del arbete och specialistkompetens för att kunna få tag på instrument här i Sverige. Det finns idag inte bara många duktiga invandrade musiker i Sverige, utan också en del duktiga invandrade instrumentbyggare, Ofta saknar de dock förutsättningar i form av lokaler, verktyg och distributionsnät för att kunna verka professionellt. Även om att lösa denna fråga kanske ligger utanför denna utrednings uppdrag, så berör den definitivt möjligheten att uppnå de mål som utredningen sätter upp.

3.6. Kommentarer till kapitel 3.3.2. Undervisningsformer

I avsnittet "Enskild undervisning och gruppundervisning" (sid 83) konstateras att kulturskolan, även om enskild undervisning i musik dominerar stort fortfarande, i allt högre grad provar olika former av gruppundervisning. Detta är något som har en lång tradition i vår genre, och där vi kan agera som pedagogiska förebilder på musikområdet. I avsnittet om "Fjärrundervisning" (sid 85) konstateras att "Fjärrundervisning är i dagens läge mycket sparsamt förekommande men utredningen menar att potentialen är stor för att dels möjliggöra kvalificerad undervisning i glesbygdsområden och dels för att bana väg för en fungerande spetsundervisning genom att lärare med specialkompetens kan undervisa elever som är spridda över stora områden". Detta menar vi har stor potential inom vår genre, där lärare med spetskompetens är relativt få, men där dessa genom teknikens hjälp har möjlighet att nå en bärkraftig målgrupp även om denna är utspridd. Utmaningen är givetvis svårigheten att jobba med samspel, men detta får man då göra mer i projektform, förslagsvis.

3.7. Kommentarer till kapitel 3.3.4: Kulturskolans lokaler.

Endast 1/3 av kulturskolornas lärare anger att de arbetar i ändamålsenliga lokaler. "Kommunernas kostnader för kulturskolans lokaler uppgår, enligt tillgänglig statistik, till ungefär 10 procent av kommunernas totala kostnader för verksamheten, det vill säga drygt 220 miljoner kronor. Även om jämförelser kan vara svåra att göra kan det ändå ge ett visst perspektiv att jämföra beloppet med kommunernas kostnader för idrotts- och fritidsanläggningar som uppgår till nära 8,5 miljarder kronor" (sid 88). Detta aktualiserar frågan jag tog upp i avsnittet 3.2.1 ovan om vilka som fattar besluten om kulturskolans ekonomiska ramar. De fattas ofta av folk som inte har förståelse för eller intresse av kulturverksamhet. Kommunpolitiker rekryteras i mycket högre grad från idrottsföreningarnas än från kulturens värld, vilket avspeglar sig i hur lokalerna ser ut. Alla vet att man behöver en fotbollsplan för att kunna spela fotboll, men få vet hur en sal skall vara beskaffad för att det skall funka bra att spela orkester i den. Här behövs något slags tydligare fokus på arbetsmiljökrav. Samt, återigen, att beslutsfattandet flyttas upp på regional nivå, där det förhoppningsvis finns en större kompetens specifikt kring kulturfrågor.

3.8. Kommentarer till kapitel 3.3.6. Elevinflytande och delaktighet

På sidan 92 konstateras att "det är för många av landets kulturskolor naturligt att låta elevernas egna erfarenheter vara en utgångspunkt för verksamheten och att sträva efter att möta barn och unga i den kultur där de befinner sig. Olika typer av arbetssätt tillämpas som referensgrupper, elevråd eller enkätundersökningar för att få ökad kännedom om barns och ungas erfarenheter och utvecklingsförslag". Det är svårt att bestrida att detta måste vara viktigt, särskilt i en frivillig verksamhet. Men samtidigt är det lätt att för stor vikt vid elevernas eget val av instrument och repertoar gör att de instrument och genrer som har en väldigt liten plats i media och därmed i ungdomars vardag idag, (såsom folk- och världsmusik) ytterligare marginaliseras, eftersom ungdomar aldrig blir utsatta för dem och får chansen att upptäcka deras tjusning. Att sträva efter bredd i uttrycksformer måste också vara ett viktigt mål vid sidan av att erbjuda det som efterfrågas mest.

3.9. Kommentarer till Kapitel 3.4. Samverkan med förskola och skola

I avsnittet om "Verksamhet i skolans lokaler", sid 92, konstateras att det är vanligt förekommande att kulturskolans undervisning bedrivs på skoltid, i den vanliga skolans lokaler, och inte sällan också genom att elever får gå ifrån ordinarie undervisning. "Sedan den nya skollagen (2010:801) infördes har ett växande antal kommuner beslutat om att inte tillåta kulturskoleundervisning under skoltid. Frågan har lyfts fram under utredningens samråd och avspeglar en osäkerhet inom kommunerna hur denna fråga bäst ska hanteras". Även om man kan förstå tanken med detta i termer av att fler får tillgång till undervisningen, så är det inte bra att de som tar del av kulturskolans utbud gör detta på bekostnad av att de går miste om annan undervisning. Det är inte heller bra om det sker på raster eftersom det kan verka motivationshämmande på elever som då "missar" att få rast. Om undervisningen skall ske på skoltid, vilket är bra för att nå så många som möjligt, så är det i så fall klokt att avsätta

särskild "kulturtid" i schemat, då ALLA elever har möjlighet att gå ifrån för att delta i olika former av kulturaktiviteter.

I avsnittet om "uppdragsverksamhet" (sid 94) sägs att "i många kommuner arbetar kulturskolan på uppdrag i förskolan och grundskolan. Arbetsätten är flera och i flera kommuner bedrivs obligatorisk kulturskoleundervisning under grundskolans första år". Detta är ett sätt att jobba som vi tycker behöver uppmuntras mer, särskilt för att lyfta fram en genre som inte är synlig i media som vår, och föra ut den till en ung publik. Om det inte funnits ett "obligatoriskt" moment i det hela, hade dessa ungdomar troligtvis aldrig kommit i kontakt med vår genre.

3.10 Kommentarer till Kapitel 3.5.1. Utbildningsvägar – en förändring över tid.

I avsnittet "Kulturskolans behov marginaliserades" (sid 104) konstateras att "dock har de flesta lärosäten som haft ämneslärarutbildning i musik fortsatt att erbjuda utbildningar som lämpar sig för undervisning i kulturskola även om det sedan 2001 inte finns ett uppdrag för lärosätena att anordna sådana. Sålunda har Musikhögskolan i Malmö, Ingensunds musikhögskola och Musikhögskolan vid Örebro universitet fortfarande instrumental och ensemblelärarutbildning (IE), en utbildning som introducerades i samband med 1978 års högskolereform. Flera lärosäten marknadsför också kulturskolan som en karriärväg för de studenter som väljer ämneslärarutbildning". Detta är något missvisande, åtminstone för Malmös del. Den utbildning som Musikhögskolorna ger som tidigare hette IE, och var ganska klart inriktad mot Kulturskolan, finns inte längre. Under flera år hette denna utbildning i stället GY, och var främst inriktad mot att bli lärare för estetiska programmet (alltså mot äldre barn), men innehöll "i smyg" viss behörighet att undervisa även mindre barn i kulturskolan. Efter hand som det har kommit önskemål från statligt håll om detta, så har man även utvidgat den mot att åter ge behörighet att undervisa i lägre åldrar, och sedan en kort tid tillbaka så marknadsför man den åter som en IE-utbildning, eftersom detta begrepp fortsatt att vara etablerat på arbetsmarknaden, och många kulturskoleledare (med vilken rätt kan diskuteras) uppfattat GY-utbildningen som en sämre utbildning. Men det finns alltså inte någon direkt kontinuitet mellan den utbildning som idag kallas IE och den som fanns fram till tidigt 2000-tal. Till exempel så innehåller dagens utbildning, till skillnad från den gamla IE-utbildningen, hela det "allmän-pedagogiska" paket som alla lärarutbildningar i landet oavsett ämne innehåller.

I avsnittet "Söktryck och antagning till utbildningar med relevans för undervisning i kulturskolan" (sid 107) konstateras att "söktrycket på ämneslärarprogrammet med inriktning mot arbete i något av de estetiska ämnena i gymnasieskolan är stort. Det antas dock få i förhållande till antalet sökande, i snitt en av fyra sökande men det finns också exempel där bara en av tio antas". Söktrycket ser dock väldigt olika ut inom olika genrer, och det utbildas dessvärre alltför för folkmusikpedagoger eftersom söktrycket är ganska lågt. Vidare står det att "ämneslärarprogrammet med inriktning mot undervisning i något estetiskt ämne i grundskolans åk 7–9, där ett estetiskt ämne kombineras med ett annat ämne, har dock ett

lägre söktryck". Det kan man verkligen säga. I nuläget erbjuder enligt vad Pär känner till INGEN musikhögskola i Sverige en sådan utbildning, eftersom söktrycket varit så otroligt lågt. Här måste man inse att även om denna typ av lärare vore mycket anställningsbara, så är det tyvärr väldigt få som är intresserade av att jobba med musik på detta sätt.

3.11. Kommentarer till avsnitt 3.5.2, Kompetensbehov i kulturskolorna.

På sidan 108 konstateras att "Enligt den inventering som utredningen har gjort kommer kompetensbehovet att vara stort de närmaste åren. Cirka en tredjedel av de pedagogiska tjänsterna kommer inom den närmaste tioårsperioden att behöva fyllas på grund av pensionsavgångar". För att klara denna utmaning, så är det viktigt att det skapas enklare och kortare vägar till musikleraryrket i kulturskolan. (Se avsnitt 1.8 ovan). Den viktigaste målgruppen här att nå, menar vi, är de många erfarna och högkvalificerade musiker vi har i landet, som saknar formell lärarutbildning. De kan delas in i olika undergrupper:

- Musiker uppvuxna och utbildade i Sverige, men som saknar pedagogisk utbildning. Det behövs möjligheter för dessa att läsa in pedagogisk och instrumental-metodologisk kompetens. Här är det dock viktigt att vara medveten om att denna yrkesgrupp i många fall nog vare sig är beredd att studera eller att arbeta heltid i detta yrke, eftersom de i många fall kan antas vilja fortsätta att vara verksamma som yrkesmusiker parallellt. Så det behöver finnas en flexibilitet med att man även kan studera en sådan utbildning på deltid.
- Nyligen invandrade musiker som har en hög musikalisk kompetens och yrkesverksamhet med sig från sitt hemland, (och i vissa fall också undervisningserfarenhet), men som saknar svensk gymnasiebehörighet. Dessa personer är definitivt beredda att studera heltid och mer än så, men inte hur länge som helst, eftersom de gärna vill komma i arbete så snart som möjligt, och börja förtjäna sitt uppehälle. Här måste det skapas en hel bank av flexibla lösningar för att kunna möta ganska olika individuella behov. Om vägen till musikleraryrket handlar om 5-7 års heltidsstudier, så kommer många av dessa att ge upp och börja köra taxi i stället. Så här gäller det att hitta smarta lösningar. I vissa fall kanske man måste komplettera den musikaliska kompetensen med viss fortbildning i traditionell västerländsk musikteori. Men för de flesta behöver man nog fokusera på att skapa den formella behörigheten snarare än den musikaliska. Vägar här att gå för att korta utbildningstiden kan t ex vara att läsa vissa delar av utbildningen på t ex engelska, franska eller sitt modersmål när det är möjligt parallellt med svenskastudierna. En behörighet i t ex matematik kan man lika gärna skaffa sig på arabiska, parallellt med att man lär sig svenska. Och vi behöver också jobba med yrkesintroduktion och mentorskap och liknande här. En person som önskar bli kulturskolelärare och har en hög musikalisk kompetens på ett tidigt stadium kan då få in en liten fot på en kulturskola och börja jobba på en slags lärlingsplats med viss lön, och med en erfaren mentor, parallellt med att hen utbildar sig till behörig lärare. Det är glädjande att utredningen också föreslår detta.

När det gäller den allra svåraste frågan, lärare i musik för åk 7-9, så måste man här verkligen tänka utanför boxen. Bevisligen är det ytterst få unga människor som har ett starkt musikintresse, vilka är villiga att studera musik och 1-2 andra ämnen för att bli lärare. Vill man plugga musik, så vill de allra flesta fokusera på musik. Och inga löften om anställningsbarhet i världen verkar kunna ändra på den saken.

Däremot så är det nog inte ovanligt att lärare som varit verksamma på fältet som musiklärare några år, och upptäcker att det kan vara ganska slitsamt att vara lärare enbart i musik, kan vilja bredda sin kompetens mot ytterligare något undervisningsämne, för att ha fler ben att stå på. Och det är nog inte heller ovanligt att folk som redan är lärare i något annat ämne, men vid sidan av detta är passionerade amatörmusiker, (här återfinns en hel del folkmusiker skulle vi gissa), också skulle kunna tänka sig att läsa in en musiklärarkompetens för att även kunna få hålla på med sin hobby på arbetstid. Pär har även träffat på flera personer som formellt är utbildade till fritidsledare, men som också besitter en hög musikalisk kompetens. Här behövs det flexibla möjligheter till deltidstudier, gärna delvis på distans, för att kunna vidareutbilda sådana personer till musiklärarbehörighet parallellt med att de kan fortsätta jobba deltid. Man skriver också mycket riktigt under 3.5.3, Kompetenutveckling (sid 110), att "under den kommunala musikskolans första decennier fanns det stor brist på utbildade lärare och när SMI etablerades 1960 öppnade sig möjligheten för kulturskolelärare till pedagogisk fortbildning. Eftersom utbildningen kunde bedrivas på deltid, passade den redan verksamma lärare, som kunde fortsätta arbeta under studietiden. De kulturskolelärare som sökte sig till SMI var också ofta äldre än studenterna vid musikhögskolorna, vilket kunde innebära att de hade krav på sig som familjeförsörjare. SMI blev då ett självklart alternativ för fortbildning".

På sid 109 skriver man också att "kulturskolorna har också olika typer av kompetensbehov. I storstäder kan exempelvis en specialistkompetens inom ett ämne vara eftertraktansvärd, medan man i glesbygd kan vara tvungen att satsa på en bred kompetens där en lärare för att få ett rimligt tjänstgöringsunderlag undervisar i flera ämnen eller delar sin tjänst mellan kulturskola och grundskola och/eller gymnasieskola". Detta är visserligen sant. Men här behöver man också tänka på att allt fler framför allt ibland lite yngre lärare som inte hunnit bilda familj och så än, inte VILL jobba heltid. De ser snarare den pedagogiska gärningen som ett försörjningsmässigt komplement till huvudsysslan (emotionellt om än kanske inte ekonomiskt), som är att frilansa som professionell utövare inom sin konstform. Detta är i varje fall tydligt inom vår genre. Då behöver det inte vara ett problem att skolan inte kan erbjuda så många procents tjänst.

Man behöver också tänka utanför ramarna med vad för utbud man erbjuder. Om det är svårt att rekrytera en behörig gitarrlärare till en glesbygdskommun, men det finns en jätteduktig saz-spelare som bor på orten, så kanske man kan erbjuda ungdomar (oavsett om de har någon kulturell koppling till just den musiktraditionen eller ej) att få spela saz i kulturskolan i stället. Eller tuba, eller vad man nu har tillgång till. Detta hänger dock ihop med avgifterna. Om man måste betala en rejäl avgift för att få delta, så är det svårare att få eleverna att vilja prova något som de kanske inte spontant hade tänkt sig. Men om det är gratis eller mycket billigt, så är det lättare att få folk att våga prova sådant som är utanför deras comfort zone.

3.12. Kommentarer till avsnitt 3.5.3. Kompetensutveckling

På sid 111 skrivs att "eftersom musik fram till 1990-talet i huvudsak var det enda konstområdet inom kulturskolan finns det sedan länge etablerade kanaler för viss fortbildning som relaterar till musik. Dock är kulturskolan inne i ett expansivt skede vad det gäller etablering av nya konstuttryck, både inom musik och inom andra konstarter". Pär och andra företrädare för vår genre har varit med om att arrangera genrebreddande utbildningsdagar med inriktning mot folk- och världsmusik för verksamma kulturskolelärare, och här tror vi att det finns mycket att göra som vår genre Folk- och världsmusik kan bidra med när det gäller att införa ett gehörsmässigt perspektiv på musicerande på alla instrument, och en experimentlusta när det gäller att sätta ihop "oväntade" instrumentkombinationer. Inom vår genre finns det en tradition av att spela det man kan med det man har, snarare än att ha stora färdiga arrangemang för fixerade besättningar. En värdefull tillgång i dagens kulturskola där det blir allt mer svårt att hålla både bredd och djup i instrumentationen.

3.13. Kommentarer till avsnitt 3.6.2. Hinder för deltagande.

Här skriver man på sid 116 att "antalet platser som erbjuds hänger ihop med hur verksamheten organiserats och vilka resurser som satts av, vilket i sin tur hänger ihop med tradition, eldsjäl och politikens kulturintresse. En syn på kultur som "det lilla extra" jämfört med en attityd till kultur som en basverksamhet får olika konsekvenser". Vidare säger man att "För det stora flertalet familjer verkar inte avgiftsfrågan vara den avgörande faktorn för att kunna delta i kulturskolans verksamhet men för ett antal barn, som lever under knappa förhållanden, kan det vara ett allvarligt hinder".

Vi menar att det är viktigt att se tillgång till kulturutövande som en mänsklig rättighet för alla barn, som inte skall vara beroende av föräldrarnas inkomst. Det borde vara lika självklart som rätten till sjukvård. Det borde finnas ett "basutbud" av kulturskola för alla barn i Sverige, kostnadsfritt (=finansierat via skattesekeln). Det kan vara svårt att dra gränsen för hur pass omfattande detta basutbud skall vara, men absolut inte omöjligt. Sedan kan den som vill öka på med ytterligare aktiviteter för sitt barn få göra detta mot en avgift. Idag jobbar man t ex med klassrumsorkester för hela klassen i allt fler skolor, (som ofta kallas El Sistema, men t ex skulle kunna vara spelmanslag), och denna typ av "basutbud" anser vi borde vara obligatorisk. När det gäller enskild undervisning som är vanligt i musik, så kan man t ex tänka sig en modell där denna normalt är kostnadsbelagd med ett relativt lågt belopp, men inkomstprövad så att den som t ex lever med en förälder på försörjningsstöd inte skall behöva betala.

I avsnittet om "Barns familjebakgrund" skriver man på sid 120: "att på ett bättre sätt spegla vilka som lever i det svenska samhället i dag är en av de största utmaningarna för kulturskolan", och konstaterar att endast ca 20 % av skolornas elever är "barn från hem med sämre socioekonomiska förutsättningar". Man konstaterar att "många kulturskolor har av detta skäl fått i uppdrag av sin politiska ledning att bredda verksamheten mot barn och unga som inte per automatik redan känner till den". Detta är mycket bra och viktigt, och här har folk- och världsmusiken en viktig roll att fylla, eftersom den oftast lärs ut på gehör och är

konstruerad för att vara lätt att ta till sig och minnas, vilket gör den tacksam att jobba med i t ex klassrumsorkestrar och andra sammanhang där eleverna jobbar med ett minimum av förkunskaper.

Vidare konstaterar man i avsnittet om Barn med utrikes födda föräldrar (sid 121) att barn med utrikes födda föräldrar generellt har ett mycket lägre deltagande i kulturskolan. "Faktorer som påverkar om barn till föräldrar med utländsk bakgrund deltar i den kommunala kulturskolan eller ej är bland annat den musikaliska traditionen och musikens status i föräldrarnas hemländer, förväntningar på kulturskolans kvalitet som inte infrias, möjligheten att hämta och lämna barnen i relation till långa arbetsdagar, och avgifter". Man konstaterar att olika former av uppsökande verksamhet är viktig för att nå denna målgrupp, samt verksamheter (såsom El Sistema) som är specifikt anpassad efter denna målgrupp, i vilken man ofta har begränsade ekonomiska förutsättningar och svårigheter att öva hemma, behövs.

Ett annat viktigt sätt att göra verksamheten mera attraktiv för dessa ungdomars föräldrar menar vi kan vara att erbjuda verksamhet med specifik inriktning mot musik och kultur från föräldrarnas ursprungsländer, och anlita pedagoger för detta som tillhör samma ursprung och är "inne" i dessa sociala sammanhang redan. (se avsnitt 1.8 ovan). Sådan verksamhet bedrivs i många fall redan i invandratäta områden, men då oftast i olika invandrarföreningars regi, utan tillgång till de ändamålsenliga lokaler och ekonomiska resurser som kulturskolan erbjuder. Ur ett jämlikhetsperspektiv är det minst lika rimligt att en kulturskola i en kommun med t ex en stor andel människor av afghanskt ursprung erbjuder undervisning i rebab, tabla och afghansk ensemble, som att den skulle erbjuda undervisning i oboe med fokus på västerländsk klassisk musik.

I avsnittet om kön, sid 125, konstateras att det finns "65 procent flickor och 35 procent pojkar i den kommunala kulturskolan. Mest jämställd är media/film med 45 procent flickor och 55 procent pojkar och minst jämställd är dansen med 89 procent flickor och 11 procent pojkar". Ingen statistik presenteras specifikt för musik, men vår bild av hur det ser ut i vår genre här är att det ibland amatörutövarna i UNG ålder finns en ganska stor övervikt på flickor. Pär har i flera år jobbat med att anordna ungdomsverksamhet och kultursommarjobb för unga musiker och dansare mellan 15 och 25 inom folk- och världsmusik, och projektet har alltid haft en klar övervikt av kvinnliga deltagare. Intressant är att sätta detta i relation till hur det ser ut på de utbildningar som syftar till att bli professionell utövare eller pedagog på Musikhögskolan. Här är fördelningen betydligt mera jämn, med en viss tendens till övervikt mot manliga studenter. Så någonting händer med könsbalansen när det börjar bli dags att satsa på en professionell karriär. Färre män håller idag på med genren generellt. (I unga år, ibland äldre verkar inte snedfördelningen vara lika stor så någonstans ibland de som börjar spela på äldre da'r eller "byter genre" då så verkar männen komma ikapp). Men ibland de som väljer att satsa på genren professionellt så finns det en överrepresentation ibland män. I den mån detta gäller både pedagoger och musiker, så är det så klart ett problem eftersom det leder till en viss avsaknad av förebilder, som tenderar att reproducera samma bild över tid. Detta är så klart inte unikt för vår genre, men det är en fråga som vår genre behöver jobba med, och där genrens organisationer kan behöva hjälpas åt att råda bot på problemet tillsammans med kulturskolorna.

I avsnittet "Verksamhetens innehåll och former", sid 126, har utredningen gjort enkäter ibland barn för att få reda på vad det är som gör att barn (alternativt deras föräldrar) väljer att inte delta i kulturskolan, alternativt att sluta vid någon tidpunkt. Man konstaterar att "mer än hälften av dem som aldrig har deltagit svarar att de inte har någon lust, en tiondel hade ingen kompis som var med och ett mindre antal svarar att de hellre lär sig på nätet. Ett bristande intresse för verksamheten tyder på att verksamhetens innehåll är ett hinder men det går inte av undersökningen att avgöra hur mycket dessa barn egentligen är bekanta med kulturskolans innehåll och i hur stor utsträckning svaret hänger ihop andra bakgrundsfaktorer som familjebakgrund. Av de tillfrågade är det 15 procent som uttryckligen svarar att det inte fanns någon aktivitet som var av intresse i kulturskolan. Bland de ämnen som efterfrågas nämns bland annat film, teater, foto, teckning, zumba, ensemblespel, målning, housemusik, skrivarkurser, balett, breakdance, slöjd, musikal, media, bild, DJ-kurser, graffitti, musiklabb, musikteknologi, digitalt skapande, datorprogrammering och dataspel. Många av dessa uttryck är relativt nya vilket tyder på att barnen är snabbare på att anamma nya konst- och uttrycksformer än vad kulturskolan vanligen är".

Det finns alltså tydliga tecken på att den verksamhet som kulturskolorna erbjuder i viss utsträckning inte erbjuder det eleverna efterfrågar, men det finns inget som direkt tyder på att vad de efterfrågar är mer undervisning i folk- och världsmusik. Många kulturskolechefer lyfter också specifikt fram att tonåringar ofta slutar som ett problem.

Jag skulle säga att även om det inte finns ett (statistiskt märkbart) intresse för folk- och världsmusik ibland ungdomar i Sverige idag (vilket inte är så konstigt med tanke på att de flesta ungdomar p g a genrens närmast totala medieskugga inte känner till genren), så finns det stor potential till att ett högre fokus på vår genre i kulturskolorna skulle kunna lösa en del av de problem med rekrytering som nämns ovan. Några skäl till detta:

1. Genrens större fokus på gehörsbaserat musicerande, utrymme för personliga tolkningar och tradition av amatörutövande innebär för många elever ett mer lustfyllt och mindre kravfyllt musicerande, och gör att man lättare når fram till den grupp elever som av olika skäl har svårt med notläsningen. Pär blev 1986 nekad en plats i kulturskolan när han bytte kommun vid 13 års ålder p g a att han läste noter för dåligt, och har först nu, vid 43 års ålder och efter 20 år som frilansare, börjat närma sig den nivå av notläsningsförmåga som inom klassisk musik anses som absolut grundläggande för att kunna spela även på högre amatörnivå. Det behöver finnas större utrymme för alternativa pedagogiker, genrer och uttryck på ALLA instrument i kulturskolan.
2. Vår genre har historiskt sett haft ett stort fokus på den sociala aspekten av musicerande, att det är viktigt att spela tillsammans och ha kul, och det har ofta i lika hög grad som konstnärliga mål styrt valet av repertoar och verksamhetens upplägg. Det underlättas av att det oftast inte finns fasta arrangemang i musiken, utan var och en spelar utifrån sina förutsättningar, så att även den som är ganska avancerad i sitt musicerande kan spela tillsammans med någon som har en ganska låg instrumental nivå. Detta är något som bör kunna underlätta att hålla eleverna kvar i skolan givet att sociala faktorer anges av många som skäl till varför de väljer att sluta/inte börja. Pär

som har stor erfarenhet av att jobba just med "den mest kritiska gruppen", tonåringar, märker också att denna aspekt av livet tenderar att bli allt viktigare ju äldre ungdomarna blir, i och med att deras sociala fokus flyttas mer och mer bort från familjen och ut mot ett eget socialt sammanhang. Att ens fritidsaktiviteter blir någonstans där man kan lära känna nya människor, utvecklas som person, umgås och bli kär är väldigt viktigt i denna ålder, och något som all verksamhet riktad mot tonåringar måste ha i åtanke.

3. Med detta som bakgrund, så är det mycket flexibla sätt som vi är vana att spela i ensemble på tacksamt i och med att alla kan vara med. Mer ensembleverksamhet är något som efterfrågas av ungdomarna ovan, och här är problemet med många andra musikformer att formerna för ensemblespel är mera fasta; det krävs ofta en viss instrumentering, där musikerna är på ungefär samma instrumentala färdighetsnivå, för att över huvud taget kunna spela tillsammans "enligt mallen". Här är vår modell för ensemblespel mera öppen för okonventionell instrumentering och spretiga färdighetsnivåer ibland utövarna.

3.14. Kommentarer till avsnitt 3.7.2, Musik- och kulturskolor utanför Norden (sid 132).

I avsnittet om situationen i övriga Europa, så konstateras att kulturskolorna på en del håll också bedriver vuxenundervisning, bland annat i Spanien och Tyskland. Motiven för detta handlar om det livslånga lärandet. Här finns definitivt utvecklingspotential även i Sverige, vilket vår genre som ju i stor utsträckning bärs upp av vuxna amatörutövare kan intyga. Traditionellt sett har det i Sverige ansetts att vuxna kulturutövare själva i huvudsak får bära sina kostnader för sitt kulturutövande (med vissa bidrag till studiecirkel som undantag). Men oavsett om man vill behålla den ekonomiska modellen, så borde det inte finnas något som hindrar att sådan undervisning kan ske även i kulturskolornas regi, om än med betydligt högre avgifter. När det finns kompetens och lokaler så vore det önskvärt att utnyttja detta maximalt.

3.15. Kommentarer till avsnitt 4.1 Kulturella omvärldstendenser

I avsnittet "Trängsel av kulturuttryck" (sid 139), sägs det att "ett karaktärsdrag för konstnärlig verksamhet i vår samtid är att en trängsel av kulturuttryck har uppstått. Globaliseringen och den successivt ökande mångkulturen i vårt samhälle har skapat ett gynnsamt klimat för att kulturella gränsöverskridanden och hybrider ska uppstå. Genrer och konstuttryck blandas och resulterar i något nytt med rötterna i etablerade uttryckssätt. Denna trängsel förstärks av att kulturintresset har blivit individualiserat och det finns en vilja att skilja ut sig och utveckla ett eget uttryck. Individerna kan kombinera identitetsmarkörer kopplade till olika ungdomsgrupper för att uttrycka sin egen specifika livsstil. [...] Den digitala kulturen kan både bidra till ökad trängsel, genom att fler uttryck uppstår, men också upplösa den – eftersom ett digitalt gestaltande kan innebära att genregränserna helt och hållet löses upp och blir oväsentliga.

Dessa förändringar kommer kulturskolan att behöva förhålla sig till eftersom barn och unga är mycket trendkänsliga och ofta de första att fånga upp en ny yttring".

Inom vår genre är de flesta positivt inställda till olika former av gränsöverskridande samarbeten mellan olika former av traditionsmusik/dans, och mellan traditionsmusik/dans och andra genrer. Men många av oss, som uppskattar traditionsmusiken och dansen just för dess särart och det som skiljer den från andra former av musik, är samtidigt av den åsikten att dessa former av samarbeten oftast blir mest framgångsrika när de sker utifrån en "informerad position"; dvs när de sker mellan utövare som redan har en fast förankring i sina respektive traditioner, och känner dessa väl. Det är därför också ett viktigt uppdrag för kulturskolorna att inte bara på ett ytligt sätt erbjuda den senaste, "hippaste" mixen av olika kulturella uttryck, utan att också i än högre grad vara den plats dit man kan vända sig för att från grunden få lära sig dessa kulturella uttrycks rötter.

Man pratar också om "Filterbubblor" (sid 140), och konstaterar att "det gemensamma rummet riskerar att krympa eftersom tillgången på varierad information blir begränsad vilket i sin tur förstärker redan etablerade uppfattningar. Upplevelsen av att tillhöra en samhällelig gemenskap i en bredare bemärkelse kan riskera att minska. Om denna bild besannas kommer sannolikt både skolan och institutioner som kulturskolan att spela en viktig roll för att synliggöra samhället som helhet utifrån den gemensamma värdegrund som en demokrati ytterst bygger på. [...] Ur ett annat mer positivt kulturperspektiv kan filterbubblor på kulturområdet få en ökad specialisering som följd och därmed leda till en ökad mångfald. Att kunna nischa sig och hitta likasinnade gynnar framväxten av smala kulturuttryck". Här är det viktigt att kulturskolan fungerar som en scen där elever får möjlighet att/tvingas "komma ut ur sina filterbubblor" och också möta kulturella uttryck som ligger utanför deras normala intressesfär, och möta en stor bredd av kulturella uttryck. Samtidigt som man kan utnyttja möjligheten till specialisering via nätet att till att nå specifika, smala målgrupper över ett större område när så är befogat.

I avsnittet "kultur som faktor för tillväxt inom andra områden" (sid 141), pratas det om "de kulturella och kreativa näringarna (KKN). Definitionerna varierar men här ingår ofta musik-, tv-, film-, reklam- och spelindustrin men även litteratur, mode, design, hantverk, konst, museer och teater samt interaktiva medier av olika slag. Denna bransch växer, utvecklas och förstärks i takt med att konsumenterna efterfrågar kreativa lösningar för både arbete och fritid. Tillväxtverket menar att satsningar på kreativa näringar kan underlätta för strukturanpassningar i regioner där traditionella industrier förlorat sin kraft". Vår genre har, även om en stor del av utövandet idag sker i storstäderna, starka historiska kopplingar till landsbygden, och lever ofta starkt där än. Den kan absolut bli en del av KKN i sådana områden (såväl som i storstaden så klart). Traditionellt har kultur ofta setts som "grädde på moset" där de tunga ekonomiska byggstenarna i samhällsbygget är industri, och på senare tid administrativa tjänster. Men den teknologiska utvecklingen och digitaliseringen gör att den typen av jobb försvinner i rasande takt, och att tjänstesektorn allt mer förskjuts mot olika typer av innehållsskapande tjänster, såsom kultur. Här behövs det en stark infrastruktur för att bygga kompetenta utövare inom denna sektor.

3.16. Kommentarer till avsnitt 4.2, Perspektiv på musik- och kulturskolan

Här skriver man i avsnittet "statlig styrning i förhållande till kommunal styrning", sid 145, att "när kulturskolor legat på marginalen i kommunernas budget och riskerat att läggas ner har lokala röster höjts för en statlig inblandning. Ett av de mest framförda önskemålen från utredningens samråd har rört en författningsändring som skulle innebära att alla kommuner blev ålagda att bedriva kulturskola. En sådan lagstadgad kulturskola skulle stärka tryggheten för lärare och elever. Ett annat argument för statlig styrning är att det skulle ge ökade möjligheter att förverkliga en nationellt likvärdig undervisning genom olika slags likvärdighetsskapande åtgärder exempelvis vad det gäller resursfördelning och reglering av verksamheten. För att uppnå en så fullständig likvärdighet som möjligt skulle kulturskolans verksamhet behöva regleras via läroplaner, kursplaner och andra styrande texter". Detta anser vi är bra, givetvis då förutsatt att denna reglering ser som en av sina viktigaste målsättningar just att säkra en kulturell mångfald över hela landet.

När det gäller "barns och ungdomars preferenser i förhållande till kulturell skolning och kulturpolitiska ideal", sid 149, skriver man: "att låta efterfrågan, det vill säga barns och ungdomars preferenser, styra utbudet i verksamheten kan ändå framstå som problematiskt, exempelvis utifrån lärares anställningstrygghet. Lärarnas befintliga kompetenser gör att det finns en tröghet i systemet som gör det svårt att svara upp mot de snabba förändringar som sker när det gäller barns och ungas trendkänsliga kulturval. En centrerad verksamhet kring dominerande kulturformer som bygger på barns och ungdomars eget tycke och smak kan krocka med ambitionen att bevara ett kulturarv och sörja för mångfald inom kulturen, något som också kulturskolan förväntas tillgodose".

"Många kulturskolor har politiska mål för sin verksamhet om att inkludera barn oavsett förutsättningar. Flera arbetar för att bryta den snedrekrytering som görs av barn och unga från hem med goda socioekonomiska förutsättningar och ofta med föräldrar som själva är kulturintresserade, genom att pröva nya former för verksamheten och nya uttryck som bättre är i fas med barns och ungas vardagsliv." Detta är ett besvärligt problem att förhålla sig till för oss som verkar inom en kulturform som är relativt smal. Givetvis är vi angelägna om att fler barn och unga skall få upp ögonen för vår genre redan i kulturskolan. Men samtidigt vill vi ju inte att barn skall uppfatta vår genre som en del av ett tråkigt, påtvingat skolutbud. Här tror vi att en del av problematiken är att kulturskolans uppdrag anses avslutat i och med att barnen fyller 18. I och med ungdomskulturens starka fokus på konvergens och att vara likadan som alla andra, som är starkt framför allt i högstadiesåldern, så är det oftast först sent i livet som de flesta som idag spelar folkmusik eller dansar folkdans upptäcker genren och blir "frälsta". Ganska få som spelar eller dansar till folkmusik i Sverige idag har gjort det sedan de var små, utan för många är det något man börjat med under gymnasie- eller högskoleåren efter att tidigare ha hållit på med någon annan form av musik. Därför vore det, om man menar allvar med kulturskolans uppdrag att värna om kulturarvet, en bra väg att gå att även öppna upp även för vuxenundervisning.

I avsnittet "barns och ungdomars egna val av fritidsaktiviteter i förhållande till styrning och förväntningar från olika intressenter" säger man att "i motsats till barnens och ungdomarnas

egna val finns en styrning från kulturskolans sida som kan yttra sig i att elever som väljer populära musikinstrument eller kurser som det är kö till påverkas att välja ett annat instrument eller kurs till vilket det inte är kö. Syftet kan vara, att trots att hen inte kan få den aktivitet hen vill, ska eleven ändå få möjlighet att delta i kulturskolans verksamhet. Det kan också tyda på en ambition att erbjuda ett så stort utbud av instrumentalundervisning och kurser som möjligt eller att värna om lärarkategorier som inte har tillräckligt elevunderlag. Det finns även en idé om att en grundläggande aspekt av lärande och utveckling är att tillägna sig "det ännu icke kända", vilket i detta fall skulle innebära att barn och unga styrs till komma i kontakt med verksamheter som de inte själva skulle ha valt." Detta är ju egentligen samma fråga som ovan. Här kan vi tänka att en bra medelväg kan vara att man dels jobbar med breda projekt såsom klassrumsorkester där ALLA barn i en kommun kan få möjlighet att prova, och då är det viktigt att genrebudet är brett. Sedan så kan det bli mer profilerat för dem som verkligen väljer att prova ett instrument av eget (eller föräldrars) intresse.

I avsnittet om "digital kultur i förhållande till traditionell kultur", sid 153, sägs att "inom musikområdet ställer traditionella instrument stora krav på motorisk utveckling och kroppsliga färdigheter och det kanske är i detta sammanhang som den största fördelen med digitala verktyg framträder. Inte minst för att de kan ge jämlikare villkor för barn och unga med funktionsvariationer att uppleva och utöva kultur". Det är inget fel i att använda digitalt skapande som ett sätt att göra musicerande tillgängligt för fler människor, inklusive personer med funktionsvariationer. Men att använda detta som ett skäl för att nedprioritera satsningar på ungdomars utövande av "riktiga" instrument vore verkligen att slänga ut barnet med badvattnet. Den oerhört positiva inverkan som utövande av ett musikinstrument har på en mängd fysiska, motoriska och kognitiva förmågor, är väl dokumenterat i forskningen. Och även om digitalt musikskapande (som ofta inte sker i realtid utan "klick by klick") delvis kan ge samma typ av kognitiva effekter, så ger det sällan den typ av motoriska effekter som mästrandet av ett fysiskt instrument ger.

I diskussionen om "utbildningsperspektiv", sid 156, sägs att "sett ur ett utbildningsperspektiv blir två svårförenliga uppfattningar om vad som ger kulturskolan dess legitimitet tydliga. Bör kulturskolan ha arbetsmarknad och utbildningsväsende som syfte med verksamheten eller bör ett bildningsideal vara grunden?" Dels finns en förväntan om att kulturskolan ska vara en "grundläggande utbildningsinstitution för musiker och konstnärer som sedan kan vidareutbildas vid folkhögskolor och konstnärliga högskolor. Utan denna första länk i kedjan befarar man att möjligheten att rekrytera studenter till högre konstnärliga utbildningar minskar. Om i stället ett bildningstänkande ligger till grund för hur kulturskolans verksamhet utformas kommer andra aspekter i förgrunden. Kulturskolans primära uppgift blir då att utveckla elevernas umgänge med kultur, vilket innefattar både att uppleva och utöva kultur".

Man konstaterar dock att "om det ska satsas på bredd eller spets behöver ändå inte ses som en målkonflikt. Med en flexibel organisering av undervisningen kan både bredd och spets tillgodoses eftersom spets förutsätter en bred bas att rekrytera intresserade elever från. Men att arbeta både utifrån bredd och från spets förutsätter också att lärare har rätt kompetens för den nivå de arbetar på". En känsla vi har är att många blivande musklärare främst ser som

sin framtida mission att jobba fram spetsen, och att utbildningarna ofta också är inriktade på det. Detta kan stå i bjärt kontrast till verkligheten på kulturskolan, där många elever slutar innan de nått upp på något slags spetsnivå och det snarare blir bredd-verksamhet som de flesta lärare kommer att jobba huvudsakligen med.

3.17. Kommentarer till avsnitt 5.1, Ett demokratiskt förhållningssätt utifrån barns och ungas perspektiv.

I avsnittet om "delaktighet och inflytande", sid 167, sägs att "kulturskolan regleras inte, till skillnad från den obligatoriska skolan, av nationella styrdokument som läroplaner, kursplaner och tillhörande kunskapskrav. Utredningen ser en avsaknad av en sådan reglering som en resurs för kulturskolan och något som ska värnas. Kulturskolan har i och med detta en unik möjlighet att utforma verksamheten utifrån barns och ungas eget intresse. Den främsta anledningen till att värna en läroplanslös kulturskola är att en sådan ökar möjligheten för barn och unga att själva definiera sina egna mål, vilket speglar den demokratiska värdegrund som utredningen ser som grundbulten i kulturskolans pedagogiska profil". Vi tycker detta är delvis feltänkt. Just avsaknaden av nationella styrdokument gör att eleverna INTE automatiskt har en möjlighet att tillgodose sina intressen, eftersom det inte finns någon garanti för att det finns ett brett utbud på en ort om inte något styrdokument kräver detta. Om 80% av eleverna i en kulturskola vill hålla på med hiphop, så finns det idag inget som hindrar att skolan/kommunen bestämmer sig för att det bara är hiphop man sysslar med där, take it or leave it. Och hur går det då med den elev som allra helst vill spela folkmusik eller trash metal?

Vi anser att det behövs nationella styrdokument för kulturskolan som garanterar en grundläggande mångfald av kulturella uttryck i varje län, så att alla elever skall ha möjlighet att utöva den kultur som i varje fall någorlunda stämmer överens med vad hen är intresserad av. Däremot så bör det inte finnas OBLIGATORISKA kunskapskrav. Men för de elever som så önskar och som VILL satsa professionellt, så vore det bra om det fanns en mer formaliserad utbildningsväg att gå igenom kulturskolorna, med specificerade krav för olika nivåer.

Man säger också på sidan 168 att "för att lyckas med ett sådant uppdrag och ha möjlighet till förnyelse, vilket blir följderna när gamla och nya uppfattningar bryts mot varandra, fordras en flexibel organisation som dels kan göra en bred samverkan möjlig och dels att personal med kortare anställningar kan engageras". Detta är i grunden bra tänkt. Men ett annat alternativ för att ha flexiblare former, men kunna kombinera detta med att personalen har större anställningstrygghet är, som vi har föreslagit, att kulturskolan är organiserad och delar av personalen anställd på regional nivå i stället för på kommunal. Då finns det ett större utrymme för att en person med en smal kompetens kanske kan ha en halvtidstjänst i hela länet, men att hur mycket hen jobbar på olika skolor i kommunen kan variera över tid. Detta är kanske inte en lösning som fungerar överallt (t ex kan det vara svårt i väldigt stora och glesbefolkade län), men som definitivt kan lösa problem på vissa ställen.

3.18. Kommentarer till avsnitt 5.1.1, En konstnärlig mötesplats under barn och ungas fritid.

På sid 169 sägs att "i forskning beskrivs organiserade fritidsverksamheter för barn som fotboll, ridning eller balett som vuxenorganiserade aktiviteter i motsats till barns och ungas egna mer informella umgänge med konst och kultur på eget initiativ tillsammans med kamrater. Det pedagogiska förhållningssättet i vuxenorganiserade aktiviteter kännetecknas av en fokusering på själva ämnet, snarare än på barnet i ett socialt sammanhang, vilket står i fokus i barnens kamratgrupper där inga vuxna styr. I det senare fallet äger ett informellt lärande rum och det är relationerna mellan barnen som är det avgörande. Historiskt sett vilar musikskolans pedagogik på en stark tradition av just vuxenstyrning, formellt lärande och enskild undervisning, dvs. en institution som i första hand värnar det konstnärliga ämnet snarare än barns behov och sociala och kulturella utveckling. Utredningen kan dock konstatera att i de flesta av landets kulturskolor har en perspektivförskjutning inletts mot ett ökat fokus på barns och ungas sociala deltagande i ett konstnärligt sammanhang. Det är tydligt att det finns ett behov av att i högre utsträckning lyfta fram kulturskolan som konstnärlig mötesplats. Detta vägval har uttryckts under utredningens samråd med kulturskolans företrädare: "Kulfaktorn är viktig. Det sociala ger drivet.", och att "Kulturskolan blir hängställe – träffa kompisar, öppna tider, mötesplats".

Här finns dock ett bekymmer för genrer och kulturformer som är så pass lite förekommande i media som vår. I en genre som rock, där det finns en ocean av källor att hämta information och repertoar ur mycket lättillgängligt för ungdomar, så är det mycket lättare att som även relativt "okunnigt" barn hitta den information och inspiration som man behöver för att kunna arbeta i huvudsak "kamratstyrt", utan en vuxen lärare. Barn som t ex vill lära sig att spela rock har vanligtvis redan tillgång till en gedigen repertoar och vet hur de vill kunna spela och låta, och behöver i huvudsak hjälp med att hitta tekniska vägar på instrumentet.

Detta är mycket svårare i en genre som inte syns i media: här måste läraren vanligtvis inte bara förmedla instrumentkunskapen, utan också repertoaren, och blir (till skillnad från inom populärmusiken) ofta också en musikalisk förebild för eleven. En sak som väldigt många inom vår genre lyfter fram som en styrka hos oss (även de unga) är också att det är så nära mellan generationerna. Att det är en av få musikformer där barn, unga och gamla ofta musicerar, spelar och dansar tillsammans. Så för att vidareförmedla vår tradition till en ny generation så har de vuxna oftast en mycket viktigare roll än i många andra kulturformer som traditionsbärare.

Det innebär så klart inte att vi inte uppmuntrar ungdomar att träffas mera under icke "vuxenkontrollerade" former även inom vår genre. Men våra erfarenheter av försök till detta inom vår genre är att det är svårt att få till det på ett sätt som ungdomarna känner sig nöjda med, eftersom ytterst få ungdomar under 18-19 år har en repertoar och kännedom om genren som gör dem "självgående".

I avsnittet "En bred mötesplats för barn och unga oavsett bakgrund" (sid 170) konstaterar man vidare att Sveriges befolkningssammansättning har förändrats mycket under de senaste

20-30 åren. Vi behöver uppdatera vår bild av vad svensk kultur är, och "författaren Qaisar Mahmood utvecklar i en essä sin syn på kulturen som ett instrument för att genomföra denna uppdatering, eftersom kulturen är en viktig symbolkraft. Han ser även kulturen som det kitt som binder ihop ett samhälle till en sammanhängande helhet. Han menar att kulturlivet, i vid mening, därför har en nyckelroll eftersom det är genom kulturen som identiteter skapas och återskapas. [...] Många kommuner har redan insett den viktiga roll som musik- och kulturskolorna har som mötesplats. Utredningen menar att det är angeläget att tydliggöra och ta vara på den potential som den kommunala verksamheten har för att bidra både till kulturell växt, men även till integrering, stabilitet och samhällsutveckling".

Detta är verkligen sant. Det är också viktigt att vara medveten om att främlingsfientliga krafter också är mycket medvetna om kulturens viktiga roll i bilden av vad nationen står för, och skulle vara mycket snabba att ta kontroll över kulturpolitiken om de fick makten i Sverige, och använda den som ett slagträ för att skapa ökande segregation och utanförskap i stället. Därför är det viktigt att hålla sådana krafter utanför inflytande över den nationella kulturpolitiken och kulturskolan.

I avsnittet "Ej formaliserad skolform" (sid 171) diskuteras huruvida Kulturskolan bör bli en integrerad del av den ordinarie skolan. Här skriver man att "att närma sig skolans värld genom att göra kulturskolan till en formaliserad skolform menar utredningen skulle vara ogynnsamt för kulturskolans utveckling. Istället vill utredningen med sina förslag förstärka och tydliggöra kulturskolans särart och identitet genom att den förblir en separat kommunal verksamhet som på en förtydligad och egen grund arbetar i samverkan med andra verksamheter på kommunal, regional och nationell nivå. Vi kan se ekonomiska risker med en samorganisering med skolväsendet men framför allt en risk för att kulturskolans speciella karaktär som bygger på frivillighet och personligt intresse skulle försvagas".

Man säger också att man inte tror att man kommer åt bristerna när det gäller att nå ut till hela befolkningen genom att formalisera kulturskolan, utan att "det är flera mer komplexa skäl som avgör barns och ungas deltagande i kulturskolan. Centrala faktorer som påverkar barns och ungas intresse för och möjligheter att delta i kulturskolan är framför allt dess synlighet, föräldrastöd, platsantal, utbud, tillgänglighet, avgiftsnivå och undervisningsformer". Frågan är bara: hur skall man kunna uppnå vissa av dessa mål (bättre platsantal, större utbud och mindre skillnader i avgiftsnivå) om man inte inför nationella styrande riktlinjer? Vi anser att rekommendationen att inte formalisera Kulturskolan absolut är möjligt att försvara, men att det också kan finnas tungt vägande skäl till att hävda motsatsen, framför allt när det gäller att uppnå större nationell likvärdighet och ett bredare utbud.

Vi skulle också säga att så länge samhället ser ut som det gör idag, med ett stort antal barn som lever i relativ fattigdom i stora familjer utan större möjlighet att få stöd hemifrån för ett kulturintresse, så är samverkan med skolan och "icke frivilliga" undervisningsformer som klassrumsorkester, alternativt helt avgiftsfri kulturskola, det enda sättet att nå dessa barn.

3.19. Kommentarer till kapitel 5.1.2, "ett samtida bildningsideal".

I avsnittet om "Orkesterinstrument", sid 174, säger man att "Huvudfrågan rör en oro för återväxten inom orkesterlivet med anledning av att musikhögskolorna ser att förkunskaperna hos de sökande sjunker, liksom att företrädare för svenska orkestrar menar att de oftare behöver rekrytera musiker med utländsk utbildning". Här är det viktigt att poängtera att musikhögskolorna inte bara utbildar professionella orkestermusiker utan också folkmusiker och jazzmusiker. Dessa genrer utgör också en viktig del av det svenska musiklivet både kulturellt och ekonomiskt, och det är minst lika viktigt för dessa genrer att genom kulturskolan säkra en god återväxt till högskolans utbildningar. Här kan vi bara konstatera att det är relativt ovanligt att de som idag söker till våra högskoleutbildningar har skaffat sig sina förkunskaper inom vår genre i kulturskolan. Det har oftast i stället skett i mera vuxen ålder genom egna studier, via en familjetradition, på olika typer av folkhögskoleutbildningar, eller i bästa fall i någon form av ungdomsverksamhet som INTE drivs i kulturskolans regi utan av studieförbund, spelmansförbund etc. Det ger dem en konkurrensnackdel gentemot musiker från andra genrer. Härav vårt starka hävdande av att det behöver bli tydligare direktiv som säger vilken typ av utbud som en kulturskola SKALL kunna erbjuda, och att det enligt vårt sätt att se det är ytterst anmärkningsvärt idag att en kulturskola skall kunna "komma undan med" att inte erbjuda någon undervisning alls i någon form av folk- och världsmusik eller dans.

Utredningen har dock en poäng i att det viktigaste inte är att få många elever att börja spela vissa instrument, utan att få dem att fortsätta. "Detta gör att utredningen inte ser det problem som musiksektorn beskriver i första hand som ett rekryteringsproblem utan snarare som ett pedagogiskt och strukturellt problem. Många elever slutar i kulturskolan efter ett antal år på grund av bristande motivation". Och här ser vi ett breddat spektrum av vilken typ av musik man "kan" spela på olika instrument som en nyckelfaktor. Vår genre erbjuder ett alternativt förhållningssätt, en alternativ repertoar, och en alternativ pedagogik för många elever på "orkesterinstrument" som kanske inte just då känner att klassisk musik är något för dem.

"Att använda de samlade kommunala och regionala resurserna bättre, svarar väl upp mot det behov av ökad samverkan och en vilja till ett eget ansvarstagande av orkestrarna, som fördes fram under det samråd som utredningen genomförde med de nationella orkestrarna". Här ser vi en regionalisering av Kulturskolan som ett sätt att t ex garantera att det finns gedigen kompetens även inom en smalare genre överallt i ett län.

3.20. kommentarer till avsnitt 5.1.3. En verksamhet med hög kvalitet

På sidan 177 säger man att "ett sådant utbud [som har hög kvalitet] bör präglas av mångfald och rymma såväl bredare som smalare konstituttryck, samt kunna avspegla både vår samtid och vårt kulturarv. Genom bättre förutsättningar för samverkan och stöd av andra kulturaktörer på lokal, regional eller statlig nivå liksom en ökad användning av digital teknik ser utredningen goda möjligheter, även för mindre kommuner, att uppnå dessa mål". Vi håller med, och här återkommer man till den regionala nivåns betydelse för att säkerställa mångfalden även i små kommuner.

I avsnittet "Förutsätter både konstnärlig och pedagogisk kompetens" (sid 178) säger man att "utredningen menar att utbildning som är relevant för kulturskolan är väsentlig för en mer jämlik och tillgänglig kulturskola". Detta kan vi bara instämma i. Här har vår genre ett problem idag i att det är svårt att rekrytera sökande till de utbildningar i pedagogik med folkmusikinriktning som finns. Många föredrar att först studera en musikerutbildning och sedan läsa en pedagogisk påbyggnad. Och det finns också en intressekonflikt: medan många skolor gärna vill ha en flexibel lärare som på en stor tjänst kan undervisa många barn i många olika slags musik, så är majoriteten av de unga som vill utbilda sig i folk- och världsmusik i första hand intresserade av att undervisa enbart i detta i mindre omfattning, i kombination med att frilansa som musiker. Här behöver skolorna bli bättre på att erbjuda flexibla anställningsformer och mindre tjänster. En lärare som fokuserar på att undervisa för musik som hen verkligen brinner för, har betydligt större förutsättningar att lyckas entusiasmera eleven till ett framtida engagemang jämfört med någon som försöker vara halvbra på allt.

3.21. Kommentarer till avsnitt 6.3, nationellt kulturskolecentrum

I avsnittet "Uppgifter för ett nationellt kulturskolecentrum (sid 212) framhålls att en av ett sådant centrums viktigaste uppgifter är att "Främja erfarenhetsutbyte och samverkan". Och i avsnittet som specifikt handlar om detta (sid 216) nämner man samverkan med självklara aktörer som kommunerna, Kulturskolerådet, SKL, Regionerna, och Specialpedagogiska skolmyndigheten. Vi vill här starkt framhålla vikten av att både ur ett främjande- och forskningsperspektiv även etablera fördjupade samarbeten med de nationella intresseorganisationerna för olika kulturformer, som ofta sitter på väldigt mycket kompetens och stora kontaktnät inom sina respektive specialområden. Här ser vi Sveriges Spelmäns Riksförbund (SSR) och Riksföreningen för Folkmusik och Dans (RfoD) som de naturliga samarbetspartnerna för en sådan myndighet när det gäller folk- och världsmusik, och Svenska Folkdansringen när det gäller folklig dans. Vi vill också påminna om de särskilda ungdomsorganisationerna, och om att vår genre nyligen fått en egen sådan i form av Folk You (www.folkyou.se).

I avsnittet "Organisationsform för ett nationellt kulturskolecentrum" (sid 219) diskuteras huruvida en sådan enhet bör ligga under Skolverket eller Statens Kulturråd, eller vara en egen myndighet. Utredningen föreslår en placering under Statens Kulturråd, vilket vi också bedömer vara ett bra alternativ.

3.21. Kommentarer till avsnittet 6.4 om utvecklingsbidrag

I avsnittet om "Utformning av ett utvecklingsbidrag" (sid 226) skriver man att "Ett sådant bidrag bör kunna riktas mot initiativ som rör utveckling av en kulturskola inom en kommun, till utvecklingsprojekt där flera kommuner samverkar eller till bredare samverkansinsatser där andra kulturinstitutioner eller andra relevanta aktörer ingår". Det är bra att man här också öppnar upp mot samverkan mot andra typer av aktörer, där vi t ex ser lokala spelmanslag eller invandrarföreningar som driver musikverksamhet i privat regi som tänkbara medsökande för utvecklingsbidrag.

4. Sammanfattning

Våra viktigaste budskap som vi vill skicka med till utredningen i vårt remissvar, utöver att vi i huvudsak stödjer det, är:

- Fega inte för lagstiftning om kulturskolan! Det behövs!
- Regionerna/Landstingen kan i många län vara den naturliga organisationsnivån för kulturskoleverksamhet! Det skulle underlätta mycket för att säkra tillgång till ett brett utbud och bättre kompetensförsörjning och -utveckling i hela landet, samt underlätta samarbetet med det professionella kulturlivet.
- Var gärna öppen för det nya, men fortsätt värna även om smala kulturyttringar och kulturarv!
- Digitalisering är bra och viktigt, men värna även om "analogt" musicerande på "traditionella" instrument, för att inte tappa bort de stora mervärden som detta medför.
- Gärna breddning mot fler kulturformer i kulturskolorna, men det måste efterföljas av mer pengar för att inte undervisningen i musik skall bli lidande!
- Utnyttja kulturskolans integrationsbefrämjande potential, och fånga upp kompetensen hos de många nyligen invandrade kulturarbetarna genom effektiva processer för validering!
- Kulturskolans roll som rekryteringsbas för det professionella musiklivet gäller inte bara "orkesterinstrument" och västerländsk konstmusik, utan i minst lika hög grad andra genrer och det fria musiklivet.

Orsa 2017-03-13

Margaretha Mattsson

Ordförande för Sveriges Spelmäns Riksförbund